

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

FÄLTARBETETS PROFESSIONELLA UTMANINGAR

En kvalitativ studie om hur fältarbetare beskriver
upprätthållandet av och utmaningar med professionalitet

SQ4562 Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin: VT 2021

Författare: Amanda Lantz och Sigrid Algsten

Handledare: Johan Lindwall

Abstract

Title: Professional challenges in detached youth work: A qualitative study regarding how detached youth workers describe the aspects of and challenges with upholding professionalism.

Authors: Amanda Lantz and Sigrid Algesten.

The aim of this study was to look into detached youth workers' experiences of being perceived as professional in their work, whether they meet challenges in upholding professionalism and in what way they describe how they cope with different expectations. The empirical base consisted of seven semi-structured interviews with employed detached youth workers from three different work groups. A qualitative method was chosen, and the material was analysed by using thematic content analysis. For further analysis the theoretical concepts new institutionalism theory, professionalism, street-level bureaucracy and accountability were used. The result of the study showed that detached youth workers experience several recurring expectations from different actors, in which they perceived a need to uphold a professional status. These expectations were sometimes conflicting, which complicated the management of professionalism and added ethical challenges to their work. The challenges threatened the perceived professionalism and resulted in a need to develop different strategies to secure the survival of their organization.

Keywords: detached youth work, profession, professionalism, legitimacy.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till er som ställt upp på intervju, utan era kloka tankar och intressanta berättelser hade uppsatsen inte varit möjlig.

Vi vill även tacka vår handledare Johan Lindwall som under arbetets gång hjälpt oss reda i våra tankar och inspirerat oss.

Tack till våra opponenter Denise och Joel som kom med värdefulla synpunkter när vi blivit blinda för vår egen text.

Sist men inte minst vill vi tacka varandra. Under dessa veckor har vår vänskap fördjupats genom grammatiska diskussioner och kardemummabullar, tack för att vi stått ut med varandra när den röda tråden försvunnit ur sikte. Heja oss!

Tack!

Innehållsförteckning

Kapitel 1: Inledning	1
Syfte och frågeställningar.....	3
Studiens relevans.....	3
Avgränsning	3
Arbetsfördelning.....	4
Disposition	4
Kapitel 2: Fördjupning av ämnets kontext.....	6
Lagstiftning, styrning och organisering	6
Etiska riktlinjer och dilemman i socialt arbete.....	8
Uppsökande arbete och fältarbete	8
Målgrupp	9
Kapitel 3: Tidigare forskning	10
Fältarbete med ungdomar.....	10
Professionalitet i det sociala arbetet	12
Sammanfattning	14
Kapitel 4: Teoretiska utgångspunkter	15
Nyinstitutionalism	15
<i>Formell struktur och informell organisation.....</i>	<i>16</i>
<i>Organisatoriska fält.....</i>	<i>17</i>
Profession, professionalitet och etik.....	17
Gräsrotsbyråkrati och ansvarsskyldighet	19
<i>Lipsky.....</i>	<i>19</i>
<i>Huqe och Hill.....</i>	<i>20</i>
Teoretisk diskussion.....	21
Kapitel 5: Metod och metodologiska överväganden.....	22
Metodologisk ansats.....	22
Metodval.....	23
Urval och urvalsprocess	23
Genomförande av intervjustudien	25
Bearbetning av empirin	26

Analysmetod.....	27
Studiens tillförlitlighet och generaliserbarhet	29
Forskningsetiska överväganden	30
Kapitel 6: Resultat och analys	34
Krav och förväntningar	34
<i>Relationskravet</i>	34
<i>Trygghetskravet</i>	36
<i>Samverkanskravet</i>	37
<i>Resultatkravet</i>	38
Utmaningar.....	40
<i>Information och förtroende</i>	40
<i>Trygghet och kontroll</i>	42
<i>Behov och självbestämmande</i>	44
Lösningar.....	45
<i>Tydlighet och transparens</i>	46
<i>Långsiktiga positiva relationer</i>	48
<i>Samverkan som lösning</i>	49
Kapitel 7: Avslutande diskussion	52
Referenslista	55
Bilaga 1 - Informationsbrev	60
Bilaga 2 - Intervjuguide.....	61

1. Inledning

Sveriges första fältassistent anställdes i Stockholm år 1956. Calissendorff, Höjer och Svensson (1986) beskriver att fältassistentens uppgift syftade till att kartlägga ungdomsproblem i staden samt skapa professionella relationer och samtala med ungdomar. I arbetsuppgifterna ingick det också att samarbeta med barnavårdsnämnden, idrotts- och friluftsstyrelsen, skolmyndigheten och andra kommunala organ. Utöver kommunala verksamheter skulle fältassistenten även samarbeta med föreningsliv och lokala verksamheter för att nå ungdomar och förebygga asociala beteenden. I Göteborg anställdes den första fältassistenten år 1958 och det har nu gått flera decennier sedan den första fältassistenten anställdes. År 2010 hade siffran enligt Riksförbundet för Fältarbetare (u.å) (RiF) utökats till 500 anställda och trots att denna utveckling utifrån sett kan ses som linjär skriver Andersson (2014) att utvecklingen av fältet mött både med- och motgångar. Det är ett fält präglad av nedskärningar, tillfälliga projekt och korta anställningar.

Socialt arbete är ett sårbart yrkesfält som ofta utsätts för nedskärningar och nedprioritering, bland annat för att professionaliteten ofta ifrågasätts av omgivningen (Ponnert & Svensson 2015). Alla verksamheter behöver på olika sätt visa sig legitima för att säkerställa sin överlevnad, socialt arbete är inget undantag. Legitimitet är föreställningen om att vissa aktörer anses berättigade och lämpade för det fält de verkar inom (Suchman 1995). Professionalitet kan därför ses som ett viktigt verktyg för att uppnå och upprätthålla legitimitet¹. Då det sociala arbetet är skyddat av Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) kan verksamheterna inte läggas ner. I SoL 5 kap. 1 § punkt 3 står det specifikt att socialnämnden ska "bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa". Det uppsökande och förebyggande arbetet är således lagstadgat, men säger inget om hur arbetet ska vara utformat eller i vilken utsträckning det ska ske. Det har i sig visat sig få konsekvenser för arbetet eftersom verksamheterna utvecklas, styrs och förändras i farvattnet av den politiska styrningen. Den politiska styrningen gör i sig att organisationer snabbt behöver anpassas i takt med samhällliga och politiska förändringar (Ponnert & Svensson 2015). När både samhället och staten idag ställer krav på standardisering och evidensbaserad praktik behöver organisationer påvisa detta, vilket i det uppsökande och förebyggande arbetet har visat sig vara svårt. Det har dessutom visat sig svårt att uppvisa effekter av det uppsökande och förebyggande arbetet eftersom det ska förhindra att samhällsproblem uppstår från första början. Andersson

---

¹ Professionalism och legitimitet kommer diskuteras ytterligare i teorikapitlet.

(2013) belyser en motstridighet bland yrkesverksamma inom det uppsökande fältet, att å ena sidan vilja ha en solid professionell bas med evidensbaserade metoder, men å andra sidan bevara sina flexibla arbetsätt och fokusera på personligt engagemang.

Det uppsökande arbetet har trots allt visat sig speciellt bra för att nå ungdomar eftersom de av olika anledningar sällan söker hjälp självmant (Andersson 2013). Fältarbetarnas uppgift har sedan start gått ut på att befinna sig på de platser där ungdomar umgås och att vara en trygg vuxen i dessa miljöer (Ander, Andersson, Jordevik & Leisti 2005). Kontakt- och relationsskapande med ungdomar har ansetts vara nyckeln till att avstyra det som ur ett samhällsperspektiv ses som icke-önskvärda beteenden. På olika kommuners hemsidor går det att läsa att det förebyggande arbetet gentemot ungdomar syftar till att förebygga bland annat psykisk ohälsa, brottslighet och missbruk. Sedan start har olika samhällsaktörer enligt Calissendorff, Höjer och Svensson (1986) haft olika förväntningar på fältarbetets syfte. Politikernas förväntningar på dem som en beredskapsstyrka, socialsekreterarnas förväntningar på dem som uppsökare, kontaktskapare och informatörer. Samtidigt förväntar sig kanske fritidsgårdarna att fältarbetarna ska bistå de ungdomar som av olika anledningar avvisats från fritidsgårdarna genom olika integrerande projekt. Kanske beror dessa motstridiga krav och förväntningar på att fältet är relativt otydligt definierat till skillnad från andra former av socialt arbete.

Till skillnad från annat socialt arbete som oftast äger rum på socialarbetarnas arbetsplatser sker fältarbetet på ungdomarnas egna arenor. Det framgår exempelvis på Göteborgs stads hemsida att fältgrupperna i Göteborg arbetar “med uppsökande och socialt förebyggande arbete bland ungdomar”, genom att de “besöker skolor, fritidsgårdar och andra samlingsplatser och är ute på eftermiddagar, kvällar och helger där ungdomarna är” (Göteborgs Stad 2021). Ungdomarnas inställning till fältarbetarnas närvaro varierar vilket ställer krav på förmågan att skapa kontakt med ungdomarna. Kontakten blir först betydelsefull när den syftar till något, när den är uppsökande och förebyggande. Det finns således en förväntning på att relationen ska syfta till att förebygga att ungdomar hamnar i en negativ utveckling, men hur det förebyggande arbetet ska utformas är som tidigare nämnt upp till varje arbetsgrupp. Hur yrkesverksamma beskriver att de upprätthåller professionalitet i ett fält som till stora delar är odefinierat och präglat av flexibilitet är vad denna studie åsyftar undersöka.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att bidra med kunskap om fältarbetares syn på professionalitet och diskutera hur legitimitet skapas i arbetet. Mer specifikt syftar uppsatsen till att undersöka fältarbetares upplevelser av krav och förväntningar för att framstå som professionella i sitt yrkesutövande i förhållande till olika aktörer.

- Vad lyfter fältarbetare fram som viktigt för att upprätthålla professionalitet gentemot olika aktörer?
- Upplever fältarbetarna utmaningar i att upprätthålla professionalitet? I så fall, vilka?
- Hur beskriver fältarbetarna att de hanterar olika förväntningar av att framstå som professionella?

Studiens relevans

I Socialtjänstlagen (2001:453) finns det sociala arbetet lagstadgat och däribland det uppsökande och förebyggande arbetet. En del av det uppsökande arbetet utgörs av fältarbete som riktar sig mot ungdomar, men till skillnad från exempelvis myndighetsutövning är det ett relativt oreglerat fält. Enligt Socialtjänstlagen ska socialnämnden bedriva uppsökande arbete och arbeta förebyggande, men det finns inte reglerat varken till omfattning eller tillvägagångssätt. Att arbetet är just relativt oreglerat i lag har visat sig få konsekvenser för fältets legitimitet och yrkesprofessionalitet. Detta i sig kan påverka hur resurserna fördelas i det sociala arbetet och till det förebyggande och uppsökande arbetet i synnerhet. Studien bidrar med en förståelse för hur otydligheterna upplevs påverka yrkesverksamma i deras upprätthållande av professionalitet. Studien är också relevant för att i förlängningen förstå hur detta kan påverka den allmänna uppfattningen om professionens professionalitet vilket får konsekvenser för yrkets legitimitet och överlevnad.

Avgränsning

Fältarbete är ett yrke som riktar sig mot olika målgrupper beroende på vilket fält de verkar inom. Denna studie berör anställda fältarbetare som arbetar inriktat mot ungdomar vilket kommer utgöra en avgränsning i studien. Det går att argumentera för att det finns liknande upplevelser hos andra yrkesverksamma fältarbetare eftersom de tillhör samma yrkesgrupp². Till följd av begränsningar i uppsatsens omfång har vi valt att fokusera på de fältarbetare som verkar

---

² Studiens generaliserbarhet utvecklas i metodkapitlet.

i kommuner i Västsverige och kommer därför inte uttala oss om fältarbete på en nationell nivå. Ytterligare är våra respondenter anställda inom fältet och arbetar således inte ideellt. Avgränsningen beror främst på att studiens syfte är att undersöka professionen och professionalitet. Genom denna avgränsning kan vi få en djupare inblick i en avskild grupps upplevelser samtidigt som det för framtida studier hade varit intressant att undersöka skillnader och likheter mellan olika typer av fältarbete. Uppdelning av ideella och professionella fältarbetare och skillnaden mellan dessa är även något som finns i den tidigare forskning vi tagit del av. Dessutom kommer vi fokusera på yrkesverksammas upplevelser och således inte uttala oss om varken ungdomarnas, politikernas eller andra beslutsfattares upplevelser av fältarbetarnas professionalitet. Inte heller kommer vi redogöra för hur de faktiskt arbetar utan deras berättelser och reflektioner, något som däremot vore intressant att undersöka i framtida studier.

Arbetsfördelning

Under arbetsprocessen har vi genomgående arbetat tillsammans. Arbetet har fördelats jämnt mellan oss, där vissa delar helt skrivits tillsammans medan andra har delats upp. Vi delade upp de teoretiska begreppen mellan oss att fördjupa oss i, vilket präglat uppdelningen av analysen i resultatkapitlet. All skrivande tid har vi suttit tillsammans, varpå vi haft en god insyn i varandras arbete och även i de avsnitt som vi delat upp reflekterat sinsemellan. Denna insyn i varandras skrivande har bidragit till att vi genom arbetsprocessen har känt oss lika delaktiga och insatta i uppsatsen alla delar. Arbetsfördelningen under genomförandet av intervjuerna redovisas i metodkapitlet.

Disposition

Ovan har vi inledningsvis beskrivit studiens syfte, preciserat forskningsfrågor och presenterat studiens relevans för det sociala arbetet. I kapitel 2 ger vi en mer fördjupad bild av hur fältarbetet organiseras i Sverige, vi berör etiska riktlinjer och dilemman för att därefter diskutera begreppen *uppsökande arbete* och *fältarbete*. Slutligen beskriver vi den målgrupp våra respondenter arbetar med. I kapitel 3 redogör vi för de studier som varit relevanta för uppsatsen och sedan följer ett fjärde kapitel om det teoretiska ramverk studien utgår ifrån. Kapitel 5 tydliggör vår metodologiska ansats där vi redovisar forskningsprocessen och våra metodval. Detta kapitel avslutas med en reflektion kring studiens tillförlitlighet och aktuella etiska ställningstaganden. Resultatet där vi redovisar och analyserar vår empiri behandlas i

kapitel 6. Resultatkapitlet delas upp i tre avsnitt i ett försök att svara på studiens tre frågeställningar. Första avsnittet behandlar de förväntningar fältarbetare upplever som viktiga för att upprätthålla professionalitet och det andra avsnittet beskriver utmaningar med att upprätthålla professionalitet i förhållande till förväntningarna. Det tredje avsnittet redogör för olika lösningar som beskrivits av respondenterna för att hantera dessa förväntningar och utmaningar. Slutligen i kapitel 7 förs en avslutande diskussion om studiens resultat och framtida forskningsfrågor.

2. Fördjupning av ämnets kontext

Detta kapitel syftar till att bidra med nödvändig bakgrundsinformation som klargör i vilken kontext fältarbetare verkar. Vi kommer därför redogöra för lagstiftningen som reglerar det uppsökande och förebyggande arbetet för att sedan beskriva organiseringen av arbetet och det ökade kravet på standardisering. Vi kommer ge en bild av etiska dimensioner av socialt arbete för att därefter redogöra för olika uppfattningar om vad uppsökande arbete och fältarbete innebär. Avslutningsvis ges en kort genomgång av våra respondenters målgrupp. Den information som framkommer här anses väsentlig för att senare förstå studiens resultat och analys.

Lagstiftning, styrning och organisering

Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) reglerar det sociala arbetet i Sverige och innefattar bland annat det uppsökande och förebyggande arbetet, som tidigare nämnts i SoL 5 kap. 1 § punkt 3 ska socialnämnden “bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa”. Anmälningssplikten är lagstadgad i SoL 14 kap. 1 § punkt 4; att yrkesverksamma “som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område” är “skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa”. Denna lag innefattar i sin betydelse även fältarbetare med ungdomar som målgrupp.

Till skillnad från exempelvis myndighetsutövning som regleras på flera ställen i lagboken, framgår det inte hur det uppsökande och förebyggande arbetet ska bedrivas. År 2017 beslutade regeringen att utlysa en utredning för att se över Socialtjänstlagen och i delbetänkandet av utredningen Framtidens socialtjänst (2018) kungjordes att kommunernas utrymme för förebyggande och uppsökande arbete minskat. I slutbetänkandet (Framtidens socialtjänst 2020) står det att sedan socialtjänstens införande på 1980-talet har det diskuterats hur det förebyggande arbetet ska bedrivas, att det på 1990-talet gavs förslag på förändringar i lagen som inte drevs igenom och att bristen sägs ha bidragit till större kostnader för samhället avseende akuta insatser. I slutbetänkandet (ibid.) föreslås en ny socialtjänstlag där socialtjänsten är mer lättillgänglig genom att fokusera på förebyggande arbete, däribland mer resurser till det uppsökande arbetet. Förslaget om ett förnyat fokus anses bidra till att jämna ut maktbalanser och fånga upp individer och grupper som behöver stöd i ett tidigt skede. Detta

skulle möjligen kunna ge nytt liv till det uppsökande och förebyggande arbetet, visa på dess vikt i det sociala arbetet och bidra till juridiska och organisatoriska förändringar.

Socialt arbete är i Sverige ett politiskt präglat fält och utsätts regelbundet för reformer i syfte att förändra och förbättra verksamheten. Johansson (2015a) skriver att styrningen av fältet kompliceras av att den svenska staten har det övergripande politiska ansvaret för välfärdsområdet medan kommunen har det operativa ansvaret för verksamheterna. Staten styr kommunerna genom lagstiftning samt genom nationella riktlinjer och styrdokument. Myndigheter såsom Socialstyrelsen utformar nationella riktlinjer i syfte att stötta beslutsfattare så att resurserna fördelas efter befolkningens behov. Det sociala arbetet beskrivs som en heterogen verksamhet som bedrivs på olika organisatoriska nivåer. Det finns statliga, kommunala och privata verksamheter som både är ideella och vinstdrivande. Det sociala arbetet har ur ett historiskt perspektiv gått ifrån att ses som ett kall och ett ideellt arbete präglad av moral och välgörenhet till att idag vara betalda yrken som till stor del kräver högskoleutbildning (Dellgran & Höjer 2003). Några av de största omorganiseringarna de senaste åren har varit införandet av New Public Management, det vill säga införandet av marknadsmekanismer där socialtjänstens verksamhet i viss utsträckning kontrakterats till privata utförare (ibid.), samt fått ett ökat krav på standardiserade processer (Ponnert & Svensson 2015).

Implementeringen av standardiserade processer började under 1990-talet. Ponnert och Svensson (2015) skriver att socialarbetare dessförinnan hade större handlingsutrymme vilket innebar att de kunde förlita sig på sin kompetens i bedömningar istället för att utgå ifrån styrdokument. Det omfattande handlingsutrymmet kom under 1990-talet att bli kritiserat för godtycklighet. Standardisering i det sociala arbetet har inneburit manualer, riktlinjer och enhetlighet för att uppnå en norm, en standard för hur arbetet bäst bör utföras. Trots att det kanske borde stå i konflikt med det sociala arbetets grundläggande värderingar har influenser ifrån marknadens logik införts, med målet att standardisera arbetsmoment för att förtydliga och förenkla dem samt öka kostnadseffektiviteten. Enligt Ponnert och Svensson (2016) behöver det sociala arbetet en viss flexibilitet för att tillgodose individens ständigt föränderliga behov. Standardiserade processer kan försvåra detta arbete. Kvalitet i det sociala arbetet mäts numera till stora delar av hur bra verksamheter kan följa organisatoriska riktlinjer.

Etiska riktlinjer och dilemman i socialt arbete

Etiska dimensioner är djupt rotade i socialt arbete och det är som yrkesverksam viktigt att vara medveten om detta, eftersom yrkesverksamma inom socialt arbete sitter på makt att påverka andra personers liv (Akademikerförbundet SSR 2015; Banks 2012; Reamer 2018). För att kunna hantera etiska utmaningar och dilemman har bland annat Akademikerförbundet SSR (2015) utformat etiska riktlinjer för socialarbetare. Riktlinjerna betonar bland annat socialarbetarens yrkesmässiga ansvar gentemot personer i särskilt utsatta situationer, att respektera klientens personliga integritet och självbestämmande, att vara lojal mot verksamhetens grundläggande uppdrag och att vara öppen för att samverka med andra professioner om det är av intresse för målgruppen. En riktlinje betonar också den professionella ställningen en socialarbetare har och att denne ska kunna använda sin professionalitet med ansvar och vara medveten om den egna kompetensens gränser.

Uppsökande arbete och fältarbete

Riksförbundet för Fältarbete (u.å) (RiF) förklarar att fältarbete innefattar fyra delar: uppsökande arbete, analys, insats och dokumentation/utvärdering. Enligt deras definition är det uppsökande arbetet således bara *en* av delarna som ingår i fältarbete. Det uppsökande arbetet åsyftar få kunskap, kontakt och gemensamma upplevelser. Genom uppsökande arbete möter fältarbetarna ungdomarna där de befinner sig och bildar en uppfattning om ungdomars behov och erfarenheter. Den största skillnaden mellan fältarbete och annat socialt arbete är att fältarbetaren har en förankring i offentliga miljöer där ungdomar vistas. De gemensamma upplevelserna mellan fältarbetaren och ungdomen skapar en grogrund för deras relation, vilket är centralt för fältarbetets effektivitet. För att göra en god analys av ungdomarnas behov behövs enligt RiF (ibid.) en bred teoretisk grund att stå på. Detta indikerar att det finns krav inom fältarbete i Sverige att ha en viss utbildningsnivå. Fältarbete kan endast betraktas som fältarbete när samtliga fyra delar utövas av den yrkesverksamma (ibid.).

I en sammanställd handbok av Correlation Network (2007) beskrivs uppsökande arbete som ett nödvändigt verktyg för att hitta svårnådda grupper i behov av stöd. Enligt deras definition av *uppsökande arbete* ingår det att arbeta på flera olika nivåer, bidra med insatser och motivera målgruppen att söka stöd, just det som RiF (u.å) beskriver som *fältarbete*. Det verkar därmed som att det inte finns någon tydlig skillnad mellan de olika begreppen, vilket stöds av Andersson (2018) som skriver att forskning ifrån andra länder ibland gör skillnad på “outreach work”, “detached work” och “youth work” men att dessa ord i Sverige ofta används utbytbara

med varandra. Han beskriver skillnaden mellan engelskans “outreach work” och “detached work”, där man i Sverige ser “detached youth work”, det vill säga fältarbete, som kombinationen av uppsökande arbete och individ-, grupp-, och communitybaserat stöd. Vi kommer för denna uppsats att utgå ifrån RiF (u.å) och Anderssons (2018) definition av fältarbete, medvetna om att det finns fler sätt att tolka dessa begrepp på.

Målgrupp

Vid sökningar på olika kommuners hemsidor kan man finna att fältverksamheters målgrupper skiljer sig vad gäller flera faktorer. Vissa fältgrupper riktar in sig mot vuxna med en viss sorts problematik som till exempel hemlöshet, missbruk eller våldsutsatthet. Den här studien fokuserar på fältarbetare som har ungdomar som målgrupp. De fältgrupper som arbetar med ungdomar har olika åldersspann på sin målgrupp och varierar mellan 10 och 21 år. På en del kommuners hemsidor står det att fältarbetare ska arbeta med ungdomar “i riskzon” eller “riskmiljö”, men Ander et al. (2005) menar att det förebyggande arbetet mot ungdomar är viktigt oavsett miljö eftersom arbetet kan skapa en grogrund för en långsiktig positiv framtidsutveckling för den unga.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi redogöra för tidigare forskning i relation till de ämnen studien behandlar. Kapitlet delas upp i två avsnitt där vi först redogör för fältarbete med ungdomar vilket följs av en redogörelse för forskning om professionalitet i det sociala arbetet. De databaser vi använt oss av för att söka efter tidigare forskning är framförallt ProQuest Social Sciences och Scopus men även Göteborgs universitetsbiblioteks egen databas. Vi använde sökorden “outreach work”, “detached work”, “youth work” och “detached youth work” för att hitta forskning om fältarbete. För att hitta tidigare forskning om fältarbete med fokus på ungdomar kombinerade vi sökorden för fältarbete med sökorden youth*, teen* och adolescen*. Vi fick på ProQuest Social Sciences 1432 träffar och på Scopus 848 träffar. Artiklarna på Scopus visar både artiklar inom socialt arbete men också andra forskningsfält, där 648 artiklar publicerats inom socialt arbete. Vi insåg att sökningen till stor del resulterade i artiklar som inte knöt an till fältarbete såsom det definieras i Sverige³. Vi valde därför att ta bort sökordet “youth work” och fick på Scopus därefter 16 träffar och på ProQuest Social Sciences 62 träffar.

Professionalitet i det sociala arbetet är ett område som beforskats mycket. För att hitta forskning om professionalitet i det sociala arbetet användes sökorden “social work” kombinerat med profession* och legitima*. Vi avgränsade även här till det som publicerats inom socialt arbete vilket på Scopus resulterade i 10,188 träffar. Till följd av den stora mängden forskning valde vi att sortera materialet utifrån mest citerat. För att hitta specifik forskning om professionalism inom socialt arbete med ungdomar preciserade vi sedan vår sökning och använde sökorden ”social work”, professionalism, youth*, teen* och adolescen* och fick därefter 9 träffar. Inom detta ämne tog vi även hjälp av tidigare kurslitteratur i syfte att hitta relevant forskning.

Fältarbete med ungdomar

I forskningen om fältarbete med ungdomar berörs flertalet ämnesområden, exempelvis hur fältarbetare utbildar ungdomar om säkert sex (se t.ex. Hall, Plantin & Holmström 2017; Pearce 2006) och hur fältarbetare når ut och skapar relationer till marginaliserade grupper (se t.ex. Clark 2015; Lavie-Ajayi & Krumer-Nevo 2013). I forskningsfältet om fältarbete i Sverige är Björn Andersson vid Göteborgs Universitet återkommande och hans studier används frekvent i annan forskning. Den artikeln vi ansåg ligga närmast vår studie var hans artikel från 2013 och med hjälp av denna artikel genomförde vi en kedjesökning och hittade ytterligare artiklar som

---

³ Se tidigare begreppsdiskussion på ss. 8 f.

relaterade till vår studie. Vi kommer redogöra för två av dessa artiklar nedan, med fokus på de studier som beforskat hur fältarbetarnas arbete organiseras i en svensk kontext. Vi kommer även redogöra för forskning som undersökt relationen mellan fältarbetare och ungdomar.

Andersson (2013) utgår i sin artikel *Finding ways to the hard to reach - considerations on the content and concept of outreach work* ifrån empiri insamlad genom forskningscirklar bestående av 38 yrkesverksamma inom uppsökande arbete i Sverige för att reflektera kring yrket. Han skriver att även om uppsökande arbete har en lång historia finns det en lucka i forskning, litteratur och högskoleutbildningar vad gäller detta fält. Eftersom fältarbete är så kontextbundet är det svårt att definiera på ett tydligt sätt. För att ändå försöka säga något generellt om uppsökande arbete definierar Andersson (ibid.) tre centrala uppgifter: att skapa kontakter under olika omständigheter, initiera positiv förändring samt etablera och underhålla socialt stöd för sin målgrupp. Det uppsökande arbetet ämnar främst att starta en positiv förändring och agera länkande vilket medför svårigheter i att mäta resultat om arbetets inflytande och effektivitet. Andersson (ibid.) menar att resultat bör mätas utifrån de tre centrala uppgifterna som ovan nämnts och i vilken utsträckning dessa genomförs. Angående användandet av evidensbaserade metoder i uppsökande arbete menar Andersson (ibid.) att det finns en paradox, där fältarbetare å ena sidan ofta påtalar bristen av evidensbaserade metoder i sitt arbete men å andra sidan inte vill låsa sig fast vid metoder på bekostnad av sin flexibilitet. Då fältarbetare ofta har ett mer informellt framställande av sig själva kan maktförhållanden bli otydliga, varpå fältarbetarna behöver tydliggöra för sin målgrupp vilken roll och vilka befogenheter de har. Eftersom fältarbete sker på målgruppens arenor kan ingen spatial struktur hjälpa att upprätthålla professionalitet, även om fältarbetare ibland besöker andra professionella verksamheters lokaler. Professionaliteten hos fältarbetare bör enligt honom ses i relation till förmågan att skapa kontakt och initiera förändring i kontexter och situationer som är föränderliga och svåra att kontrollera.

Andersson (2018) utgår i kapitlet *Fringe Work – Street-level Divergence in Swedish Youth Work* ifrån intervjuer med två fältgrupper i Göteborgsområdet som har en lång tradition av fältarbete. Syftet var att samla empiriskt material som belyser traditionen av fältarbete i Sverige samt illustrera hur metoder anpassas till olika situationer. Resultatet visar att fältarbetare upplever att de policyer och arbetsbeskrivningar som enligt politiker ska implementeras formuleras på ett vagt sätt. Ord som förebyggande och förtroendeskapande används, men vad detta får för konsekvenser för det praktiska fältarbetets utformning är upp till arbetsgrupperna

själva att utforma. Fältarbetarnas arbete syftar till att stötta ungdomarna där de befinner sig. Det kan innebära att möta tragiska historier, hjälpa till med fundamentala saker som boende och mat, hitta meningsfulla aktiviteter samt få ungdomarna tillbaka till skola och familj. Metoderna och arbetssätten måste av den anledningen hållas flexibla för att ständigt kunna möta ungdomarna på ett passande sätt. Detta innebär att fältarbetare ibland använder sig av arbetsformer som frångår policyer från en organisatorisk nivå. För att kunna tillgodose målgruppens behov behöver fältarbetare med andra ord kunna anpassa sig till föränderliga omständigheter, så kallat "fringe work".

För att undersöka relationen mellan ungdomar och fältarbetare har Olin Oldeide, Ingrid Holsen och Elisabeth Fosse (2020) i studien *Youth perspective on outreach service: A safety net for at-risk youth in a T municipality* intervjuat både ungdomar och fältarbetare i en kommun i Norge. Forskarna intervjuade 21 ungdomar i tre fokusgrupper som vid något tillfälle haft kontakt med fältarbetare. Utöver ungdomarna intervjuades anställda fältassistenter i den undersökta kommunen som arbetade med målgruppen. Intervjuerna genomfördes 2017 och åsyftade undersöka relationen grupperna sinsemellan. Forskarna undersökte även hur ungdomarna upplevde fältarbetet i förhållande till andra kommunala verksamheter. Resultatet visade att ungdomarna ser den uppsökande verksamheten som pålitlig och välkomnande till skillnad från andra verksamheter. Fältarbetarna uppgav att de prioriterar att verka förtroendeingivande och använder empowerment i mötet med ungdomarna. Ungdomarna sågs inte som passiva mottagare utan uppmuntrades att själva ta kontroll över sina liv. Till sist visade studien att fältarbetarna stöttar ungdomarna i kontakt med till exempel skola och andra myndigheter. När behov finns för kontakt med flera olika verksamheter och myndigheter kan det vara svårt för ungdomarna att navigera, då dessa kontakter oftast hittas på många olika ställen. Fältarbetarna spelar en central roll i att bygga och upprätthålla ungdomarnas skyddsnät.

Professionalitet i det sociala arbetet

Professionalitet i det sociala arbetet är ett väl beforskat område (se t.ex. Gibbs & Gambrill 2002; Noordegraaf 2007) och det fanns således en svårighet i att avgränsa och motivera urvalet. Avgörande för vilka studier vi använt var dess relevans för uppsatsens ämne samt antalet gånger artiklarna citerats. En av de mest citerade artiklarna vid vår sökning är skriven av Stephen A. Webb (2001) och bedömdes relevant för utvecklingen av professionalitet inom det sociala arbetet. Artikeln av Julia Evetts (2009) hittade vi refererad i Ponnert och Svensson (2015) där

professionalitet i det sociala arbetet diskuteras. I sökningen om professionalism i arbetet med ungdomar relaterade Judith Metz (2017) artikel i hög grad till vårt ämne.

I artikeln *New Professionalism and New Public Management: Changes, Continuities and Consequences* reflekterar Evetts (2009) kring den kunskap som finns om New Public Management (NPM) i relation till begreppet professionalism. Evetts redogör för organisationsprofessionalism och yrkesprofessionalism som två former av professionalism som kan tänkas påverka socialt arbete och NPM. *Organisationsprofessionalism* menar Evetts handlar om att utifrån sett verka så professionell som möjligt och innefattar bland annat explicita hierarkier, metoder och ramverk. Hur effektiva dessa ramverk är för arbetets syfte verkar inom denna professionalism vara mindre viktig. *Yrkesprofessionalism* utgår istället ifrån en tillförlitlighet både från ledare och politiker och från klientgrupper att den yrkesverksamma är kompetent nog att kunna utforma sitt arbete på det sätt som fyller bäst syfte. Den yrkesverksamma styrs här mest av de etiska koder som framlagts för det specifika yrkesområdet hen befinner sig i. Evetts (ibid.) menar att så fort en person anställs inom en organisation verkar hen representativt för organisationen och dras med i organisationens med- och motgångar. Inom NPM är organisationsprofessionalismen dominerande eftersom den tydligast "paketerar" arbetet för att sedan presenteras som något att sälja på en marknad. Det verkar enligt Evetts (ibid.) finnas en koppling mellan professionalitet och förtroende från omgivningen. En organisation behöver uppfattas av omgivningen som professionell, det räcker inte med organisationens inneboende erfarenhet och utbildningsmässiga expertis.

Fältarbete som profession, yrkets professionalism samt professionens nytta är något som ständigt debatteras. I artikeln *The professionalism of professional youth work and the role of value* ämnar Metz (2017) samla den kunskap som finns om fältarbetares professionalism i syfte att motverka de tvivel som finns angående vikten av professionellt fältarbete samt dess yrkesprofessionalism. Till följd av de nedskärningar som ständigt sker inom fältet menar Metz (ibid.) att det finns tvivel angående vikten av professionellt fältarbete. Författaren menar att argumenten bakom nedskärningarna ofta grundar sig i att fritidsledare och ideella organisationer kan bistå med samma stöd som en professionell fältarbetare kan. Hon utgår ifrån professionsteori och beskriver att grunden för en professions professionalitet består av tre delar: objektiv rationalitet, moraliskt ansvar och demokratisk praxis⁴. Den sammanställning av forskning artikeln utgår ifrån visar på att professionellt ungdomsarbete är omfattande och ställer

---

⁴ En diskussion om profession och professionalitet återfinns i teorikapitlet.

höga krav på den enskilda fältarbetaren. Metz (2017) drar slutsatsen att frivilliga fältarbetare inte kan möta dessa krav och menar därför att fältarbete utgör en professionell praktik i enlighet med professionsteori.

Metz (2017) menar att det råder tvivel om fältarbetets professionalitet vilket hon relaterar till bristen på evidensbaserad praktik och argumenterar i slutet av artikeln för att det uppsökande fältarbetet tillsammans bör utforma en tydligare definition av sitt arbete. Detta för att stärka sin yrkesposition. I artikeln *Some Considerations on the Validity of Evidence-based Practice in Social Work* ämnar Webb (2001) att kritiskt granska olika antaganden om evidensbaserad praktik och dess inverkan på socialt arbete. Han redogör för utvecklingen av evidensbaserad praktik och menar att den grundar sig i idén om en optimal och systematiskt organiserad arbetsmetod. Webb (ibid.) hävdar att denna utveckling med fokus på utvärdering av effektivitet urholkar den traditionella professionella praktiken inom socialt arbete och skapar en kultur där legitimitet uppnås genom uppvisade resultat.

Sammanfattning

Den tidigare forskningen består till stor del av kvalitativ forskning bestående av intervjuer och fokusgrupper samt litteraturstudier. Den visar på ett behov av att som fältarbetare kunna vara flexibel i sitt arbete. Hur fältarbetare arbetar förebyggande och förtroendeingivande skiljer sig från grupp till grupp vilket medför svårigheter att definiera exakt hur och vad de gör för att uppnå resultat. Den tidigare forskningen tyder på att ungdomar känner ett större förtroende för fältarbetare än för andra kommunala myndighetspersoner till följd av deras anpassningsförmåga. Även om yrket är viktigt för att nå ungdomar har det visat sig svårt att ringa in professionen. Det kan i sin tur få konsekvenser för samhällets syn på yrkets professionalitet, där den tidigare forskningen visar på motstridigheter inom fältet. Införandet av standardiserade processer kan å ena sidan urholka det sociala arbetet samtidigt som utvecklingen är betydande för samhällets uppfattning av fältet som professionellt. Här framkommer en balansgång mellan att genom standardisering stärka yrkets position och professionalitet samtidigt som fältarbetare är beroende av en hög grad av flexibilitet. Vilka krav och förväntningar den yrkesverksamma fältarbetaren själv upplever för att framstå som professionell i relation till olika aktörer samt vilka utmaningar detta ställer dem inför är kunskap denna studie ämnar bidra med.

4. Teoretiska utgångspunkter

Detta kapitel skildrar det teoretiska ramverk denna studie utgår ifrån. Vi kommer först redogöra för nyinstitutionalismen, ett organisationsteoretiskt perspektiv som ger oss en förståelse för i vilken kontext moderna organisationer verkar. Vi kommer förklara de relevanta begreppen *formell struktur* och *informell organisation* för att sedan beskriva begreppet *organisatoriska fält*. För att i analysen av studiens resultat kunna få en förståelse för fältarbete som *profession* och hur *professionalitet* uppnås kommer vi redogöra för dessa begrepp. Vi kommer relatera professionalitetsbegreppet till etik för att kunna fördjupa analysen av professionalitet till följd av att etik präglar socialt arbete. Därefter kommer vi behandla Michael Lipskys begrepp *gräsrotsbyråkrati* för att belysa komplexiteten i de förväntningar och *ansvarsskyldigheter* gräsrotsbyråkrater behöver orientera. Peter Hupe och Michael J. Hill har vidareutvecklat Lipskys tankar, vilket vi också kommer redogöra för. Legitimitet är ett begrepp som genomsyrar uppsatsen och kommer att integreras och diskuteras i relation till de valda teorierna.

Nyinstitutionalism

Sedan 1980-talet har den institutionella organisationsteorin varit det vanligaste förekommande teoretiska perspektivet vid studier av förvaltningar och företag i Sverige. Detta för att den betonar vikten av att organisationer verkar i samklang med omgivningen samt betydelsen av legitimitet. Johansson (2015b) skriver att teorin har ett tydligt omvärldsperspektiv och används inom flera ämnesområden och menar därför att det skulle vara missvisande att presentera den som en sammanhållen teori. Även om teoribildningarna delar ifrågasättandet av att organisationer enbart ska ses som rationella aktörer finns det även betydande skillnader mellan teoribildningar inom den institutionella organisationsteorin. En av dessa teoribildningar är nyinstitutionell teori som fick sitt genombrott med John W. Meyer och Brian Rowan (1977) och deras inflytelserika artikel *Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony*. Samtidigt har den nyinstitutionella teoribildningen fått kritik för att vara deterministisk, vilket gett upphov till ytterligare teoribildning med större fokus på enskilda organisationers handlingsutrymme. Medvetna om detta kommer vi redogöra för Meyer och Rowans (ibid.) bidrag till den nyinstitutionella teoribildningen för att sedan redogöra för begreppet *organisatoriska fält* som är en del av vidareutvecklingen av teorin.

Formell struktur och informell organisation

Meyer och Rowan (1977) menar att det måste göras en skillnad mellan en organisations formella struktur och organisationens dagliga verksamhet. Den formella strukturen består först och främst av organisationens uppbyggnad som är kopplad till explicita mål och policyer för hur och till vilken nytta organisationens verksamhet ska organiseras. De menade att ett centralt problem inom den, vid tidpunkten för artikeln, rådande organisationsteorin var att den rationella och formella strukturen antogs vara det mest effektiva sättet att koordinera och kontrollera verksamhetens aktiviteter samt för att säkerställa organisationers överlevnad i den moderna världen. Meyer och Rowan (ibid.) menade att detta antagande utgick ifrån att organisationen faktiskt fungerade i enlighet med organisationens formella strukturer. Forskningen av organisationer hade börjat ifrågasätta detta antagande eftersom forskare tyckte sig se ett glapp mellan de formella strukturerna och den informella organisationen, något som av Meyer och Rowan (ibid.) benämns som *löst kopplade system*. Den formella strukturen, organisationens uppvisade fasad, överensstämmer inte med den dagliga verksamheten, den så kallade informella organisationen. Detta glapp är enligt Meyer och Rowan (ibid.) naturligt eftersom den formella strukturen och den informella organisationen fyller olika funktioner.

Varför en organisation består av formella strukturer som skiljer sig från den informella organisationen beror på rationaliserade myter (Meyer & Rowan 1977). De menar, precis som Max Weber, att samhället är föremål för en process mot ökad rationalitet och att organisationer är beroende av tekniska förutsättningar. Meyer och Rowan (ibid.) hävdar däremot att organisationer även är socialt och kulturellt beroende av sin omgivning. Den formella strukturen behöver således anpassa sig till myter om hur organisationer bör se ut för att verka i samklang med sociala och kulturella normer. Formella strukturer skapas inte endast inom och mellan organisationer utan grundar sig också i och återspeglar den allmänna uppfattningen av den sociala verkligheten. De policyer och procedurer organisationer implementerar är framtvingade av den allmänna opinionen utifrån exempelvis den kunskap som legitimeras av utbildningssystemet och lagar. De olika beståndsdelarna som formar formella strukturer yttrar sig genom just institutionaliserade regler som oavsett hur effektiva de är skapar legitimitet. Organisationer integrerar den formella strukturen som ett sätt att möta omvärldens förväntningar, vilket ökar organisationens trovärdighet och legitimitet. Det är varför Meyer och Rowan (ibid.) menar att organisationer bygger sin formella struktur på rationaliserade myter - den formella strukturen skapas utefter hur organisationen vill bli betraktad av omgivningen.

Det återspeglar inte alltid den informella organisationen, vilket Johansson (2015b) menar utgörs av de krav på arrangemang som organisationens egna aktiviteter utgör.

Organisatoriska fält

Två andra betydelsefulla bidragsgivare till nyinstitutionalismen är Paul J. DiMaggio och Walter W. Powell (1983) som med artikeln *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields* introducerade begreppet *organisatoriska fält*. Ett organisatoriskt fält menar de uppstår när en viss typ av organisationer, med besläktade egenskaper tillsammans utgör den sociala miljön för en viss typ av organisationer. DiMaggio och Powell (ibid.) hävdar att en organisation behöver förhålla sig till fältets normer för att inte avvika och således riskera sin överlevnad, vilket är en anledning till att homogenitet uppstår inom ett organisatoriskt fält. De har identifierat tre homogeniseringsmekanismer inom organisatoriska fält som organisationerna behöver efterfölja, så kallat isomorfism. Dessa tre utgör av (1) en *tvångsmässig isomorfism* som till viss del utgörs av lagar och regler som alla organisationer inom fältet måste efterfölja, (2) en *mimetisk isomorfism* som innebär att organisationer försöker efterlikna den organisation som ses som mest framgångsrik. Detta efterliknande menar DiMaggio och Powell (ibid.) kan uppstå som en reaktion när det finns en viss osäkerhet eller otydlighet inom en organisation. Den tredje homogeniseringsmekanismen utgörs av (3) en *normativ isomorfism*, vilket innebär att organisationernas arbetsprocesser till följd av professionalisering blir allt mer förutsägbara, som en strävan att hävda det organisatoriska fältets kunskapsbas och legitimitet och således etablera autonomi. DiMaggio och Powell (ibid.) skriver att anpassningen inte enbart sker av tvång utan också för att organisationer blir belönade när de efterliknar varandra. Att eftersträva likhet gör det exempelvis enklare för organisationen att bli igenkänd och därav erhålla legitimitet.

Profession, professionalitet och etik

Profession är ett omstritt begrepp och Dellgran (2015) skriver att definitionsproblemet i vissa perioder fått ta lika stor del i forskningen som andra vanliga beforskade frågor om varför och hur professioner växer fram (se t.ex. Abbott 1988; Freidson 2001; Parsons 1964). Tre centrala professionsbegrepp som ofta återkommer inom professionsforskningen är vetenskap, expertis och monopol eller jurisdiktion (Dellgran 2015). *Vetenskapsbegreppet* berör den kunskap yrkesgrupper förvärvat genom formell utbildning (Parsons 1964). Graden och längden av högskoleutbildning anses höja den professionella statusen, även om vissa yrkesutbildningar på senare tid fått liknande status (Brante, Johansson, Olofsson & Svensson 2015). *Expertisen*

skriver Andrew Abbott (1988) utgörs av den exklusiva förmågan att tillämpa kunskap inom ett visst fält. Kunskapen avser det som genererats av utbildning men också esoterisk kunskap, det vill säga kunskap som skapas inom yrkesgruppen och som är svårtillgänglig eller svårbegriplig för utomstående. Eliot Freidson (2001) skriver att expertis även består av kunskap som förvärvats genom praxis. *Monopol* innebär enligt Abbott (1988) att yrkesgruppen har tilldelats exklusiv rätt till en viss typ av arbetsuppgifter inom ett specifikt fält. Yrkesgruppers monopol över ett visst fält erhålls genom *jurisdiktion*, det som skyddar fältet. Ett av Abbotts (ibid.) viktigaste bidrag till professionsforskningen är hans tankar om vad som avgör vilken profession som får jurisdiktion över ett visst fält. Han menar bland annat att strategiska allianser, statens licensiering och upprättandet av vetenskapliga skolor är avgörande.

Dellgran (2015) skriver att professionalitet inte är något konstant. Professioners identitet, professionalitet och jurisdiktion omprövas hela tiden i takt med samhällsförändringar. Professioners gemensamma normer och etiska regler tillsammans med kunskapsbas och kollektiv identitet fungerar som ett sätt att skapa förtroende och legitimitet hos allmänheten. Banks (2012) redogör för ett sätt att identifiera professionalitet på inom socialt arbete; utifrån den maktposition yrkesverksamma sitter på och hur de hanterar denna. Makten får socialarbetaren av sin expertis och av handlingsutrymmet att bestämma över distributionen av resurser som påverkar människor. För att kunna upprätthålla professionalitet inom socialt arbete betonar Banks (ibid.) skapandet och implementerandet av etiska koder. Implementerandet av etiska koder är ett verktyg för socialarbetare när de ställs inför svåra moraliska beslut. Hon har identifierat fyra etiska utmaningar som socialarbetare möter och behöver hantera för att upprätthålla professionalitet. Den första utgörs av klienters rätt till självbestämmande och omsorg. Den andra handlar om att socialarbetaren har skyldigheter gentemot uppdragsgivaren och samhället. Den tredje utmaningen är att förespråka jämlikhet samt stå upp mot strukturell diskriminering och den sista utmaningen är att reflektera kring sin professionella roll i olika situationer. Banks (ibid.) skriver att dessa etiska utmaningar ofta står i konflikt med varandra. Genom att kräva att socialarbetare sällar sig till vissa etiska riktlinjer kan en professionell nivå motiveras och höjas, med möjligheten att disciplinera och reglera de eventuella yrkesverksamma som bryter mot dessa koder.

Sammanfattningsvis bidrar begreppen profession och professionalitet med en förståelse för hur dessa begrepp skapas, upprätthålls och omprövas till följd av samhälleliga förändringar. Begreppen har blivit centrala bidrag när vi i resultatet analyserar olika förväntningar fält-

arbetarna upplever för att upprätthålla professionalitet. Den etiska aspekten av begreppet förblir också ett viktigt inslag till följd av att socialt arbete till stora delar präglas av en etisk dimension.

Gräsrotsbyråkrati och ansvarsskyldighet

I denna del kommer vi redogöra för Lipskys definition av gräsrotsbyråkrati och hur gräsrotsbyråkrater behöver balansera olika ansvarsskyldigheter och förväntningar från chefer och politiker, samt medborgare. Dessa förväntningar menar Lipsky (2010) är ofta motstridiga vilket sätter gräsrotsbyråkraten i olika dilemman. Hupe och Hill (2007) delar Lipskys idéer men menar att han missar en dimension av gräsrotsbyråkraterns ansvarsskyldighet och samverkan. Vi kommer därför också beskriva deras vidareutveckling.

Lipsky

Lipsky är en berömd statsvetare och i boken *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services* från 1980 myntade han begreppet gräsrotsbyråkrati. Boken släpptes i en nyutgåva 2010 för att fira bokens 30-årsjubileum. Blomberg och Dunér (2015) skriver att begreppet *gräsrotsbyråkrati* (även kallat frontlinjebyråkrati) används för att förklara de yrkesverksamma som arbetar i direkt kontakt med invånarna och har ett stort handlingsutrymme (discretion) att fördela välfärdsresurser till dessa genom olika former av beslutsfattande som kräver manuella och individuella bedömningar. Lipsky (2010) skriver att exempel på gräsrotsbyråkrater är de som arbetar inom skola, polisväsendet, advokatbyråer och socialt arbete. Gräsrotsbyråkrati präglas av relativt hög autonomi och stort handlingsutrymme eftersom arbetet med människor kan vara högst oberäkneligt och varierande. Han menar att det är svårt att kontrollera en gräsrotsbyråkrats arbete på grund av detta handlingsutrymme och att deras arbete därför ofta kritiserar. Effekterna av kritiken brukar vara att tillsätta fler regler och styrdokument men Lipsky (ibid.) ifrågasätter effektiviteten av denna kontroll, eftersom det till sist är upp till den anställda att bestämma hur verksamheten ser ut genom att fatta beslut om hur hen ska hantera vanliga och ovanliga situationer i sitt arbete. Policy finns i alla professioner och följs till varierande grad, men Lipsky (ibid.) menar att offentlig policy inte skapas från toppen utan i de anställdas vardagliga interaktioner. Gräsrotsbyråkrater inte bara implementerar policy utan är även med och skapar den. Lipsky (ibid.) förklarar att gräsrotsbyråkrater interagerar med invånare på sätt som ibland frångår officiell policy för att kunna utföra sitt arbete utifrån de förväntningar och ansvarsskyldigheter som finns.

Ansvarsskyldighet (accountability) förklaras som en relation där aktören känner sig manad att förklara och rättfärdiga sina handlingar gentemot en annan. Förväntningar och ansvarsskyldigheter från klienterna och uppifrån chefer och politiker kan ibland vara helt motstridiga, vilket sätter gräsrotsbyråkraten i olika dilemman att behöva välja mellan olika aktörers intressen och den anställdas egna övertygelser om vad som är rätt. Lipsky (2010) beskriver ett sätt att möta de krav som uppdragsgivare och klienter har på gräsrotsbyråkrater, att inte arbeta isolerade utan samverka med andra aktörer för att fylla en länkande funktion mellan invånare och samhällets hjälpsystem. Att se fältarbete som en gräsrotsbyråkrati ger oss förståelse för arbetets flexibla och föränderliga natur.

Hupe och Hill

Hupe och Hill (2007) utvecklar i sin artikel *Street-level bureaucracy and public accountability* Lipskys tankar om gräsrotsbyråkrati och menar att gräsrotsbyråkrater inte endast behöver ta hänsyn till förväntningar uppifrån och nedifrån, utan även i sidled. Horisontella relationer är till exempel de mellan kollegor, samverkansparter och media. Hupe och Hill (ibid.) utvecklar således idén om att gräsrotsbyråkraten ingår i mångdimensionella nätverk där policy och det dagliga arbetet utvecklas, där gräsrotsbyråkraten ställs inför dilemman att orientera sig mellan olika aktörers förväntningar och intressen. De delar av nätverken som innefattar horisontella relationer, bland annat samverkan med andra verksamheter, grundar sig i vad andra organisationer har för intressen av den yrkesverksammas expertis och vice versa. Den stora samverkan mellan verksamheter kan ses som att gräsrotsbyråkraten inte bara arbetar inom sin organisation, utan "på gränsen av sin organisation" (Hill 2005: 237, kurs. i original).

Hupe och Hill (2007) vidareutvecklar även Lipskys idéer om gräsrotsbyråkratens ansvarsskyldighet, där de menar att även ansvarsskyldigheter verkar horisontellt. Precis som Lipsky (2010) skriver utgörs gräsrotsbyråkratens dagliga arbete dels av implementeringen av policyer och regler, dels av egna val utifrån det stora handlingsutrymmet. Hur mycket av gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme som omvandlas till självpåtagna skyldigheter (regler och etiska koder) beror enligt Hupe och Hill (2007) till viss del på grund av graden av institutionalisering, det vill säga hur pass stor tillhörighet som den anställde känner till en viss institution. Hupe och Hill (ibid.) problematiserar Lipskys idé om gräsrotsbyråkraten och menar att definitionen av denna bara är en gemensam nämnare av en mångfacetterad grupp som varierar stort vad gäller aktörskap, funktion och uppgifter. Hur de skiljer sig åt påverkar hur de anpassar sig och orienterar mellan ovan nämnda dilemman. Gräsrotsbyråkrater söker flera

möjligheter att hantera sitt arbete. Oavsett om strukturen kommit uppifrån eller utvecklats från “golvet”, så utvecklas en standard för hur vissa situationer ska hanteras. Samtidigt använder gräsrotsbyråkrater dessa standarder på det sättet som maximerar deras handlingsutrymme (Hupe & Hill 2007). Sammanfattningsvis hjälper dessa teoretiska begrepp oss att undersöka komplexiteten i våra respondenters arbete och den möjliga svårigheten i att upprätthålla professionalitet gentemot olika aktörer.

Teoretisk diskussion

De teoretiska val som ligger till grund för denna studie belyser fältarbete utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv där vi bland annat lyfter fram etiska aspekter av professionalitet och vikten av att organisationer verkar i samklang med sin omgivning. Vidare ges en beskrivning av fältarbetare som gräsrotsbyråkrater med en multipel ansvarsskyldighet vilket framställer yrkets utformning ytterligare. Det vi för denna studie valt att fokusera på innebär att andra aspekter av fältarbetet inte får ta plats. Inom ramen för våra teoretiska val hade vi även kunnat analysera fältarbete och professionalitet ur ett emotionssociologiskt perspektiv, vilket hade kunnat ge en förståelse för hur den känslomässiga processen av att arbeta mellanmänniskt påverkar den enskilde. Ytterligare en aspekt som försvinner är exempelvis en tydligare teoretisk förståelse för fältarbetarens maktposition och maktutövande.

5. Metod och metodologiska överväganden

Vi kommer i detta kapitel redogöra för och motivera vår metodologiska ansats och valet av metod. Vi kommer därefter beskriva vår urvalsprocess, hur vi gått tillväga för att genomföra studien samt hur vi bearbetat och analyserat det insamlade materialet. Till sist kommer vi redogöra för studiens tillförlitlighet och generaliserbarhet samt våra forskningsetiska reflektioner.

Metodologisk ansats

För studien ville vi undersöka fältarbetarnas upplevelser, något som enligt Bryman (2018) bäst undersöks med hjälp av en kvalitativ metod då den söker finna svar på frågor om beskrivningar och tolkningar av fenomen. Enligt Bryman (ibid.) utgår den kvalitativa forskningen ifrån premissen om att försöka sätta sig in i studiedeltagarens verklighetsbild och tolkning. Genom att utgå ifrån intervjupersoners berättelser snarare än forskarens antaganden kan maktbalanser jämnas ut och ge en mer mångfacetterad kunskap. Användandet av en induktiv metod i kvalitativ forskning är vanligt, där empiri föregår teori och där man snarare än att testa teorier letar efter information som kan generera nya teorier. Vi valde ett förhållandevis induktivt förhållningssätt och att inte läsa på om teorier innan datan samlats in. En argumentation för att använda en sådan metod är att inte styras av antaganden och dra slutsatser som sedan kan visa sig felaktiga. Det kan enligt Bryman (ibid.) vara svårt att helt utgå ifrån en induktiv metod då man som människa alltid har vissa antaganden och idéer om fenomen. Forskning kan inte vara värderingsfri och objektiv och det är viktigt att reflektera kring hur det påverkar forskningen.

Ett deduktivt angreppssätt är att utifrån forskarens kunskap härleda en hypotes som med hjälp av empiri ska testas. Induktiv och deduktiv metod är sällan renodlade, utan ofta finns det deduktiva drag i en induktiv metod och vice versa (Bryman 2018). Som socionomstudenter har vi numera ett teoretiskt ramverk som vi medvetet eller omedvetet utgår ifrån, vilket påverkar vårt sätt att se och tolka fenomen. Dessutom har vi valt att studera ett ämne som redan innan intresserat oss, vilket gör att vi har en viss förståelse för fältarbete som ämne. Även om vi har för avsikt att använda en induktiv metod kan inslag av deduktiv metod också förekomma. Vi har inte för denna studie som avsikt att generera nya teorier utan snarare förstå fältarbetarens berättelser i vår samtida sociala och samhällsliga kontext, varför man även kan se drag av en abduktiv metod i vår forskning. Enligt Bryman (ibid.) innebär ett abduktivt tänkande att grunda undersökningspersoners berättelser i en redan befintlig teoretisk kontext.

Metodval

Kvale och Brinkmann (2014) skriver att kvalitativa forskningsintervjuer kan bidra med kunskap om en tät mångfacetterad beskrivning av något specifikt, vilket är vad denna studie ämnar bidra med. Vi valde därför att genomföra kvalitativa intervjuer. Vi genomförde enskilda intervjuer för att få fram individuella uppfattningar där respondenten inte behövde ta hänsyn till andra kollegors uppfattningar. Jacobsen (2012) menar att en nackdel med individuella intervjuer är att man inte kan undersöka hur samspelet med andra påverkar samtalet, men detta var inte vårt fokus. Gruppvintervjuer hade möjligen kunnat hjälpa respondenterna att tillsammans reflektera kring sina upplevelser av professionalitet och legitimitet, då det kan anses som ett abstrakt ämne. Men Jacobsen (ibid.) skriver att ett alltför öppet tema kan göra att gruppvintervjuer istället blir osammanhängande och spretiga. Professionalitet och legitimitet kan anses vara just ett sådant öppet tema.

En semistrukturerad intervju kan möjliggöra att undersökningens frågeställningar blir besvarade, samtidigt som det finns en stor frihet för intervjupersonen att utforma sina svar (Bryman 2018; Jacobsen 2012). Då vi åsyftar undersöka fältarbetares upplevelser kändes det viktigt att använda oss av en flexibel intervjumetod där intervjupersonerna kunde ges stor möjlighet att just reflektera, samtidigt som vi inte ville förlora greppet om kärnan i vårt syfte med studien genom att inte ha några förberedda frågor. I en semistrukturerad intervju brukar en intervjuguide användas för att se till att forskningsfrågorna blir besvarade (Jacobsen 2012), vilket finnes i bilaga 2. En intervjuguide ska innehålla frågor som är tillräckligt öppna för att ge flera möjliga svarsalternativ och idéer, men inte så generella att de riskerar frångå svaren man åsyftar finna (Bryman 2018; Jacobsen 2012). Vi har försökt formulera frågorna på ett sådant sätt att forskningsfrågorna till slut besvaras av intervjupersonen. Frågorna i intervjuguiden är uppdelade i teman för att underlätta både för oss och för intervjupersonerna. Däremot var vi öppna för att ändra ordningsföljden på frågorna beroende på vad som kändes lämpligt för de enskilda intervjuerna, något Bryman (2018) menar är en av de positiva aspekterna med semistrukturerade intervjuer.

Urval och urvalsprocess

Jacobsen (2012) skriver att forskare i en urvalsprocess behöver skilja på informant och respondent. En informant har kännedom om den grupp som ämnas undersökas medan en respondent är en del av gruppen som undersöks. I denna studie sökte vi respondenter, vi ville få fältarbetarnas egna berättelser. Detta beskriver Bryman (2018) som målstyrt urval, forskaren

har ett antal grundkriterier som analysenheterna väljs utifrån för att besvara frågeställningarna. I denna studie var ett sådant krav att respondenterna var anställda fältarbetare. Detta motiveras av studiens syfte att bland annat undersöka professionens professionalitet. Det var däremot inte ett krav att respondenterna skulle ha en specifik utbildning. Vissa hade socionomexamen eller utbildning med terapeutisk inriktning, andra hade ingen eftergymnasial utbildning relaterad till socialt arbete. Respondenternas varierande utbildningsbakgrund har troligtvis påverkat resultatet. Med olika utbildningsbakgrund följer varierande referensramar vilket kan ha bidragit till en bredare bild av det undersökta fenomenet än om alla respondenter haft samma utbildning.

Jacobsen (2012) skriver att antalet enheter, i detta fall respondenter, inte nödvändigtvis är det centrala i kvalitativ forskning. Det centrala är att de besitter intressant information i förhållande till studiens syfte. Bryman (2018) skriver att det inte finns garantier på att man som forskare får tillgång till det specifika fält eller den organisation som forskaren vill undersöka. För att nå relevanta respondenter till denna studie har vi använt olika urvalskriterier. Under utbildningen har vi vid olika tillfällen fått tillgång till det fält vi ämnar undersöka. På termin tre fick vi möjligheten att tillsammans gå med en fältgrupp under en veckas tid och under den verksamhetsförlagda utbildningen på termin fem gjorde vi båda studiebesök hos olika fältgrupper. Av den anledningen använde vi oss först och främst av våra kontakter, vilket kan ses som ett bekvämlighetsurval samt ett av urvalskriterierna som Jacobsen (2012) menar bygger på information. Vi hade fått indikationer på att dessa personer hade kunskap som lämpade sig för studien. För att sträva efter en bredd på urvalet använde vi ytterligare ett urvalskriterium, det som Jacobsen (ibid.) beskriver utgörs av bredd och variation. Vi tog kontakt med ytterligare två fältgrupper utöver de två vi redan hade gjort studiebesök hos. Kontaktuppgifter till de två nya fältgrupperna fick vi genom kommuners hemsidor, varav en grupp inte återkopplade.

Antalet enheter som behövs för en studie varierar. Som tidigare nämnts skriver Jacobsen (2012) att det inte nödvändigtvis är antalet enheter i sig som är centralt utan den information dessa enheter bidrar med. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att om antalet enheter är för litet blir materialet svårt att generalisera och det blir svårt att pröva hypoteser. Skulle antalet enheter istället vara för stort är det svårt att göra ingående analyser och tolkningar av resultatet. De skriver vidare att intervjustudier vanligtvis varierar mellan 5 och 25 intervjupersoner beroende på den tid och resurser forskaren har tillgång till. I denna studie deltog sju respondenter tillhörande tre fältgrupper i Västsverige. Till följd av att det är en tidskrävande process att genomföra och bearbeta intervjuer samt det tidsspann studien hade till förfogande fanns det inte rum för ett

mycket större urval. Den grupp som inte återkopplade hade möjligen kunnat bidra till ett mer nyanserat resultat. Då det tar tid att fördjupa sig i varje intervju gavs vi istället möjligheten att öka förståelsen för de deltagandes upplevelser. De sju respondenterna varierade i ålder och yrkeserfarenhet och vad gäller kön fanns det en förhållandevis jämn fördelning.

Genomförande av intervjustudien

Utifrån det urval av respondenter vi gjorde skickades ett informationsbrev ut till samtliga innan de tackade ja till att delta. För att sträva efter ett informerat samtycke, vilket enligt Vetenskapsrådet (2002) är en av de forskningsetiska principerna, var syftet med studien öppet för deltagarna. Informationsbrevet innehöll således information om studiens syfte och vilken roll intervjupersonerna skulle ha för studien samt ett förtydligande av deras frivillighet. Informationsbrevet kan läsas i sin helhet i bilaga 1. Vi genomförde semistrukturerade intervjuer med de som samtyckte till deltagande.

De genomförda intervjuerna varade mellan 53 och 60 minuter och eftersom vi för tiden av denna studie befinner oss i en pandemi genomfördes digitala intervjuer. Göteborgs universitets ledning hade inför uppsatsens genomförande godkänt Zoom som ett digitalt medium att använda sig av. Då vi ville värna om intervjupersonernas bekvämlighet erbjöd vi även att genomföra intervjuerna på en digital plattform som de valde. Därför utfördes vissa av intervjuerna även på Teams. Det finns enligt Kvale och Brinkmann (2014) både positiva och negativa aspekter av att utföra intervjuer digitalt. Några positiva aspekter är att man kan få tag i personer som befinner sig på avlägsna eller osäkra platser och intervjupersonerna kan själva välja vilken plats de vill befinna sig på under intervjun. Bryman (2018) skriver att det också kan spara tid och pengar att slippa åka till en plats för att utföra intervjun. För vår del kändes det tryggt att vi kunde befinna oss i en miljö där vi visste att vi kunde prata ostört. Negativa sidor av digitala intervjuer är bland annat att det kan uppstå teknologiska problem både med ljud och bild som kan försvåra intervjuns genomförande. Ett hackigt ljud skulle till exempel kunna göra så att vi sedan inte kan återge med exakthet det som personen har sagt. Vi kunde inte heller garantera att respondenterna befann sig på en plats där de kunde tala ostört. Vid ett tillfälle avbröts en intervju av tekniska skäl, men kunde snabbt återupptas. Vid några tillfällen hackade ljudet något, men inte i den utsträckningen att förståelsen för det personen sade försvann.

I informationsbrevet informeras respondenterna om att intervjuerna önskades spelas in. Detta för att kunna upprätthålla ett mer naturligt samtal utan att behöva fokusera på att anteckna för att minnas innehållet och för att inte riskera att förvrida det personerna sagt. Inspelning av intervjuer bidrar till en större transparens i forskningen (Bryman 2018; Jacobsen 2012). Dessutom bidrar en inspelning till att forskaren upprepade gånger kan lyssna på materialet vilket underlättar bearbetning och analys. Att använda sig av ljudupptagning ger också forskaren möjlighet att på ett korrekt sätt återge citat. Det finns förstås även vissa risker med att använda sig av ljudupptagning, framförallt att det kan kännas utelämnande och ovanligt för intervjupersonerna att bli inspelade (ibid.). Samtliga respondenter för denna studie samtyckte muntligen till ljudupptagning.

Efter att första intervjun hade genomförts utvärderade vi hur det hade gått och om intervjuguiden behövde justeras, något som Bryman (2018) skriver kan vara bra att göra för att se till att studien och frågorna fungerar som man tänkt. Den första intervjun som görs och sedan utvärderas på detta sätt brukar kallas för *pilotintervju*, men helst ska en sådan intervju utföras med någon som inte ingår i studiens urval. Med tanke på tidsbegränsningen valde vi att räkna samtliga intervjuer till vår data och inte behandla den första intervjun på något särskilt sätt. Däremot kändes det viktigt för oss att noga utvärdera den första intervjun och reflektera kring huruvida frågorna och dess utformning faktiskt besvarade studiens syfte. Samtliga intervjuer utförde vi tillsammans eftersom vi båda ville få en god inblick i intervjupersonernas berättelser. Vi har för en tidigare uppsats intervjuat tillsammans och kände då en trygghet av att kunna turas om att leda samtalet. Inför intervjuerna hade vi delat upp ansvarsområden mellan oss, med utrymme för flexibilitet så vi inte skulle låsa oss. Vi bestämde att Sigrid skulle ha huvudansvaret över att leda intervjuerna och Amanda skulle lyssna och ställa fördjupande frågor, detta för att ta vara på våra styrkor. Denna fördelning redogjordes för i början av intervjuerna i syfte att intervjupersonerna skulle bli medvetna om rollfördelningen. Då vi tidigare haft viss kontakt med några av intervjupersonerna var vi medvetna om att detta kunde påverka samtalet, exempelvis att vissa saker inte uttalas och antas vara underförstådda. Vi var här särskilt noggranna med att redogöra rollfördelningen i början av intervjun, både för oss själva och för respondenterna.

Bearbetning av empirin

Direkt efter att vi genomfört intervjuerna satte vi oss enskilt och antecknade våra respektive uppfattningar om vad intervjun hade gett för resultat i relation till frågeställningarna. Detta för

att inte påverka varandras uppfattning om vad varje intervju resulterat i, men framför allt i syfte att se om våra respektive uppfattningar stämde överens; om det fanns en samstämmighet. Vi diskuterade våra respektive uppfattningar och transkriberade intervjuerna allteftersom de genomfördes. Vi delade upp intervjuerna mellan oss och transkriberade dem ordagrant bortsett från att de anonymiserades. Vi tog bort sådant som vid en första anblick skulle kunna identifiera intervjupersonen: respondenters, kollegors och kommuners namn samt namn på specifika områden, mötesplatser och verksamheter. När vi hade genomfört och transkriberat alla intervjuer började vi umgås med materialet. Rennstam och Wästerfors (2015) skriver att kvalitativt forskningsmaterial till en början utgörs av en stor mängd data och den kommer sällan färdigsorterad. De menar att det därför är en fördel att sortera materialet som en del i processen som leder fram till analysen. För att umgås med materialet läste vi transkriberingarna och diskuterade återkommande ämnen, både gällande likheter och skillnader, som relaterade till våra frågeställningar på olika sätt.

Vid transkriberingarna utfördes en del av arbetet i att aidentifiera intervjupersonerna, ett arbete som fortsatte när vi valde citat att använda i resultatet. Det har varit ett omfattande arbete att sträva efter konfidentialitet då det vanligtvis finns ett fåtal fältarbetare i varje kommun. Fältarbete är även ett yrke som är kontextbundet på så sätt att det präglas och formas av lokala behov, vilket kan leda till att fältarbetarens beskrivning av sitt arbete kan röja i vilket område personen är verksam. Vi har därför tvättat citaten på ett sådant sätt som minimerar risken för att både intervjupersonen och arbetsgruppen denne tillhör skulle kunna gå att identifiera. För att framställa respondenterna respektfullt har stakningar och utfyllnadsljud såsom “öh” och “mm” samt vissa utfyllnadsord som till exempel “liksom” och “typ” tagits bort i de citat som använts. Vi har använt oss av fingerade namn för att bevara anonymiteten och samtidigt skapa en levande känsla. Då kön inte har någon relevans för studien har vi för att ytterligare sträva efter konfidentialitet inte tagit hänsyn till intervjupersonernas pronomen när vi genom lottning tilldelat dem fingerade namn.

Analysmetod

För att kunna förstå den stora mängden data som finns i kvalitativ forskning behöver materialet analyseras (Jacobsen 2012). Redan innan intervjuernas genomförande menar Kvale och Brinkmann (2014) att forskaren ska ha valt analysmetod utifrån vad man vill hitta i materialet. I utformandet av intervjufrågorna tänkte vi på att belysa olika teman för att kunna svara på forskningsfrågorna. Därför valde vi en analysmetod som studerar teman i materialet, en

tematisk innehållsanalys som Jacobsen (2012) beskriver som ett sätt att simplificera och ge mening åt data. En mycket vanlig metod inom empirisk kvalitativ forskning.

Vid bearbetning av materialet identifierade vi teman i respondenternas berättelser. I analysen av transkriberingarna har vi sedan markerat dessa teman samt nya teman vi hittat vid närmare genomgång, och därefter grupperat dem i olika kategorier. Kategorierna som tagits fram har jämförts med forskningsfrågorna och bedömts utifrån hur väl de sammantaget bidrar till att svara på våra frågor och således uppsatsens syfte. Vissa kategorier var utifrån intervjuguiden redan förbestämda, till exempel vilka förväntningar den professionella behöver balansera i sitt yrke. Detta kallas enligt Jacobsen (2012) att förkategorisera. Andra kategorier, som exempelvis den om tystnadsplikt och anmälningsskyldighet, var kategorier som bildats utifrån intervjuerna. Vi har således letat efter specifika kategorier för att svara på våra forskningsfrågor men samtidigt varit öppna för att involvera andra kategorier som skulle kunna hjälpa oss att förstå respondenternas berättelser. Att kombinera kategorier på detta sätt behöver enligt Jacobsen (ibid.) inte stå i konflikt med varandra och utesluta den öppenhet som krävs i kvalitativ metod, utan är vanligt i intervjuer och speciellt i semistrukturerade sådana.

Efter att vi urskilt vissa kategorier har passande citat valts ut för att representera kategorierna och vi har försökt hitta lämpliga citat ur alla intervjuer för att representera samtliga respondenter. Kategorierna har därefter jämförts mot varandra, där vi analyserat vilka kategorier som återfinns i samtliga intervjuer och vilka kategorier som sticker ut från mängden. För att förhålla oss kritiskt till det insamlade materialet har vi också i analysen bland annat reflekterat kring om det som är sagt är det som menas, och varför vissa ämnen bara tas upp av en person. För att analysera dessa frågor har vi tagit hänsyn till den kontext som respondenterna befinner sig i och hur dessa kontexter skiljer sig åt. Vid en vidare analys av empirin har vi mot bakgrund av våra forskningsfrågor och de kategorier som identifierats i materialet hittat relevanta teoretiska begrepp som bidragit till en fördjupad förståelse av olika aspekter av det studerade fenomenet. Det organisationsteoretiska ramverket blev centralt för att förstå hur organisatoriska strukturer inverkar på professionens legitimitet. Professionsbegreppen var av vikt för att bland annat förstå hur professionalitet upprätthålls inom och mellan professioner. Gräsrotsbyråkrati och mångdimensionell ansvarsskyldighet hjälpte oss förstå fältarbetarens roll och de ansvarsskyldigheter den yrkesverksamma behöver ta hänsyn till. Den tidigare forskningen som behandlas i studien har i takt med bearbetning och analys av empirin

utvärderats och justerats utefter relevans. Detta i syfte att kunna integreras i och fördjupa analysen ytterligare.

Studiens tillförlitlighet och generaliserbarhet

Validitet och reliabilitet är två omstridda begrepp inom kvalitativ forskning eftersom de grundar sig i kvantitativ forskning. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att begreppen trots det kan tolkas på ett sätt som lämpar sig för granskning av intervjustudier. Begreppet validitet har inom samhällsvetenskapen kommit att syfta till studiens giltighet och riktighet i sina yttranden, det vill säga om den undersöker det den påstås undersöka. Begreppet reliabilitet syftar till tillförlitligheten i ett forskningsresultat; om resultatet går att upprepa av andra forskare vid andra tidpunkter.

Validitet innebär alltså att forskningens giltighet granskas, huruvida forskaren undersöker det hen påstår sig undersöka. Validitet består av en intern och en extern del (Jacobsen 2012). För den interna validiteten ska det forskaren observerat och valda teorier överensstämma (Bryman 2018). Enligt LeCompte och Preissle Goetz (1982) tenderar den interna validiteten att vara förhållandevis hög i kvalitativa studier, då forskaren får en närhet till sitt studieobjekt genom exempelvis kvalitativa intervjuer. För denna studie har vi sökt respondenter som har direkt anknytning till vårt forskningsämne, detta för att få deras direkta upplevelser och således ge oss en närmare förståelse för fenomenet. Den externa validiteten berör huruvida forskningsresultatet i ett visst område också är giltigt i ett annat sammanhang, vilket syftar till studiens generaliserbarhet (Jacobsen 2012). För denna studie ämnade vi söka en fördjupad förståelse för fältarbetares upplevelser av professionalitet, något Jacobsen (ibid.) skriver är kärnan i kvalitativ forskning. Det finns en förståelse för generaliserbarhet som grundar sig i att slutsatser ska kunna bevisas med statistiskt generaliserbara resultat vilket är svårt inom kvalitativ forskning (Bryman 2018; Jacobsen 2012). Vi har däremot strävat efter ett urval av respondenter som kan ge oss olika infallsvinklar och en bredd i resultatet, varpå vi sökt respondenter från olika kommuner och fältgrupper. Gobo (2008) menar dock att generaliserbarheten i kvalitativa studier inte behöver förkastas och argumenterar för att kvalitativa studier kan göra anspråk på viss generaliserbarhet om de är tillräckligt teoretiskt förankrade i metod och analys. Vi har för intervjuernas genomförande och i analys av studiens resultat strävat efter att vara förankrade i teori och tidigare forskning.

Reliabilitet granskas i forskning och innebär att studera huruvida forskningen är pålitlig och trovärdig (Jacobsen 2012). För att eftersträva reliabla resultat har vi använt ljudinspelning för att öka möjligheten att kunna återge respondenternas berättelser så korrekt som möjligt. Efter varje intervju tog vi enskilt anteckningar över det vi fann mest intressant och beskrivande i förhållande till studiens frågeställningar, för att sedan jämföra våra anteckningar och reflektera över hela intervjusituationen. Enligt Jacobsen (ibid.) är detta viktigt när reliabiliteten senare ska diskuteras, då en samstämmighet i våra anteckningar skulle kunna öka trovärdigheten i resultatet. Vi hade efter samtliga intervjuer liknande uppfattningar och kunde dessutom spegla det respondenterna sagt i tidigare forskning. Genom samstämmighet minskar undersökareffekten, det som av Jacobsen (ibid.) beskrivs som den effekt forskaren har på det beforskade fenomenet. Kontexteffekten handlar istället om att sammanhanget i vilken informationen samlas in kan påverka studiens resultat. Kontexten för vår datainsamling var på ett sätt naturlig eftersom respondenterna för intervjuerna befann sig i sitt hem eller på sin arbetsplats, en miljö de är vana vid. En digital intervju skulle också kunna ses som en onaturlig kontext, men med tanke på hur vanliga digitala möten har blivit går det att argumentera för att det digitala utförandet ändå kändes någorlunda avslappnat för respondenterna. Jacobsen (ibid.) menar att det kan finnas nackdelar med naturliga kontexter eftersom det där är vanligt med olika störningsmoment. Vi försökte minska dessa störningsmoment genom att i god tid planera tiden för intervjun så att respondenten kunde förbereda sig och dessutom fick respondenterna ge förslag på tider som passade dem bäst så att det skulle kännas bekvämt för dem. För att möjliggöra en granskning av kvalitativa studiers pålitlighet menar Bryman (2018) att transparens och en noga redogörelse för hela forskningsprocessen är viktigt. Vi har i detta metodkapitel strävat efter att vara så transparenta som möjligt och bidra med en fullständig redogörelse för studiens genomförande från början till slut.

Forskningsetiska överväganden

Inom forskning står etiken för en medveten reflektion kring vad forskningen kan innebära både för forskningsdeltagare, forskningssamhället och samhället i stort. Kalman och Lövgren (2019) skriver att etiska överväganden berör olika värden som aktualiseras i en forskningsprocess. Dessa värden handlar å ena sidan om värden i relation till forskningsdeltagare och å andra sidan om värden i relation till forskaren. Det görs således en skillnad på forskningsetik och forskareetik. Forskningsetiska värden består av exempelvis forskningsdeltagarens integritet,

självbestämmande och människovärde. De forskareiska värdena betonar forskarens ansvar att förhålla sig opartiskt, ärligt och noggrant.

I relation till forskningsetik har Vetenskapsrådet (2002) utformat fyra forskningsetiska principer att utgå ifrån i humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Dessa fyra principer utgörs av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren ska meddela berörda parterna om deras roll i forskningsprojektet samt de villkor som gäller för deltagandet. Informationen bör omfatta all den information som skulle kunna påverka deltagarnas villighet att medverka. Informationskravet innefattar därmed också att forskaren ska upplysa deltagarna om frivillighet och rätten att avbryta medverkan. Informationskravet och samtyckeskravet är sammankopplade på så sätt att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan, vilket förutsätter information om vad samtycket innebär. För att uppnå informations- och samtyckeskravet skriver Jacobsen (2012) att forskningsdeltagarna måste ha den information, förståelse och kompetens som krävs för att själva kunna ta ett beslut om sitt deltagande och därför har syftet för denna studie varit öppet för deltagarna. Vi har strävat efter att uppnå informationskravet genom att i god tid innan intervjuernas genomförande maila ett informationsbrev till tänkbara forskningsdeltagare. I informationsbrevet framkommer vad studien syftar till, vilken roll intervjupersonerna är tänkta att ha i studien, att deltagandet är frivilligt och att samtycket till medverkan när som helst under studiens gång kan tas tillbaka utan motivering. Det var sedan upp till individerna själva att kontakta oss om de var intresserade av att ställa upp. För att ytterligare sträva efter informerat samtycke tillfrågades respondenterna i början av intervjun om de läst informationsbrevet. Samtliga respondenter hade läst brevet men informerades ytterligare en gång om studiens syfte, det frivilliga deltagandet och möjligheterna att avbryta intervjun innan den påbörjades.

Konfidentialitetskravet beskrivs enligt Vetenskapsrådet (2002) ha ett nära samband med offentlighet och sekretess. Personer som deltar i en forskningsstudie skall behandlas konfidentiellt och på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av personuppgifter och andra potentiellt känsliga uppgifter som skulle kunna identifiera personen. I informationsbrevet tydliggjordes att vi kommer anstränga oss för att bevara respondenternas anonymitet. Jacobsen (2012) skriver att ju mindre urvalet är desto större är risken att enskilda personer går att identifiera. Till följd av att studiens urval är relativt litet tog vi redan vid transkriberingen bort namn och ortsnamn och tilldelade respondenterna fingerade namn. För att vidare kunna bevara respondenternas anonymitet har vi vid val av citat varit vaksamma på annan information som

skulle kunna identifiera respondenterna. Utöver att bearbeta citaten utifrån ett perspektiv av att behålla anonymitet har även en viss tvättning av citaten gjorts för att framställa respondenternas berättelser på ett respektfullt sätt. Vi har däremot varit noggranna med hur vi bearbetat citaten eftersom Skærbæk (2019) skriver att forskaren har ett moraliskt ansvar att återge respondenterna verklighetstroget.

Konfidentialitet berördes även i samband med ljudinspelning. Ljudinspelning kan enligt Jacobsen (2012) vara känsligt och påverka vad forskningsdeltagarna säger. Ljudupptagning ökar dock möjligheten för forskaren att återge materialet korrekt, något som har ett nära samband med forskareetik. Forskaren har ansvar för att materialet ska återges korrekt och inte tas ur sitt sammanhang (Jacobsen 2012; Skærbæk 2019). Då alla respondenter samtyckte till inspelning informerades de om att ljudupptagningen endast skulle höras av oss som genomförde studien. De meddelades också att både det inspelade och transkriberade materialet kommer raderas efter det att uppsatsen godkänts. Till följd av att vi genomförde intervjuerna digitalt kunde vi inte fullt ut säkerställa samtalets konfidentialitet, då Bryman (2018) menar att otillbörliga kan få tillgång till intervjuer när de genomförs i internetmiljöer. Vi valde för intervjuerna att fråga deltagarna vilken digital plattform de föredrog att använda. Detta för att intervjupersonerna skulle känna sig så bekväma och säkra som möjligt. Med tanke på att den information vi efterfrågade inte nödvändigtvis är av särskilt känslig karaktär kan risken för spridning av informationen ändå anses ha en låg grad av potentiella negativa konsekvenser.

Den fjärde och sista forskningsetiska principen utgörs av nyttjandekravet, vilket behandlar hur det insamlade materialet används. De uppgifter som lämnas i syfte att användas för forskningsändamålet får inte användas eller lånas ut för icke-vetenskapligt eller kommersiellt bruk (Bryman 2018; Vetenskapsrådet 2002). Denna princip berör inte endast forskningsetiken utan också forskaretiken eftersom forskaren enligt Vetenskapsrådet (2017) ansvarar över publiceringen. Jacobsen (2012) skriver att ju längre in i en persons privata sfär forskningen rör sig desto större ansträngningar bör göras för att skydda forskningsdeltagaren. I denna studie intervjuas yrkesverksamma vad gäller deras upplevelser i yrkeslivet, något som inte bedöms vara av alltför känslig karaktär. Däremot skriver Kvale och Brinkmann (2014) att det ändå är av vikt att vid genomförandet av forskningsintervjuer vara medveten om att en intervju inte är ett samtal mellan två jämlika parter. Det finns en maktasymmetri som inte går att bortse ifrån. För att i enlighet med forskaretiken sträva efter ärlighet och noggrannhet har vi ansträngt oss för att vara transparenta i studiens tillvägagångssätt. Då citat som tas ur sitt sammanhang kan

få en annan betydelse beskrivs alltid citaten för att tydliggöra dess kontext. De citat som används i studien har inte förfalskats och har citaten förkortats framgår det tydligt i presentationen. Vi har också strävat efter att det tydligt ska framgå vad respondenten säger och vad som utgör analysen av citatet.

6. Resultat och analys

För att uppnå syftet med studien kommer resultatet redovisas och analyseras i tre huvudteman: förväntningar, utmaningar och lösningar. Vi kommer först redogöra för vad våra respondenter lyfter fram som viktigt för att upprätthålla professionalitet. Kopplat till dessa förväntningar kommer vi i andra avsnittet återge tre utmaningar som vi identifierat att fältarbetare ställs inför. Dessa utmaningar kan hota yrkets professionalitet och för att undvika det redovisar vi i tredje avsnittet olika lösningar som vi utifrån respondenternas berättelser identifierat, det vill säga olika sätt att hantera utmaningar i syfte att bibehålla professionalitet och på sikt även yrkets legitimitet.

Krav och förväntningar

Respondenterna för denna studie lyfter upp olika upplevda förväntningar som de behöver möta för att upprätthålla professionalitet gentemot olika aktörer. Fältarbetarna behöver ta sig an dessa förväntningar för att uppfattas som professionella, varpå vi har valt att benämna dessa förväntningar som krav. Det handlar inte om formella krav även om vissa återspeglas i RiF:s (u.å) definition av fältarbete. Vi har för studien sammanställt fyra återkommande krav som fältverksamheterna förväntas uppfylla som ett led i att upprätthålla professionalitet. Vi har valt att redovisa dem som *relationskravet*, *trygghetskravet*, *samverkanskravet* och *resultatkravet*.

Relationskravet

Som vi nämnt har Evetts (2009) i den tidigare forskningen belyst en koppling mellan professionalitet och förtroende. Evetts menar att en organisation behöver uppfattas av omgivningen som professionell, det räcker inte enbart att hävda erfarenhet och utbildning. En betydande del i omgivningens förtroende för fältarbete som profession grundar sig i deras förmåga att skapa relationer, framför allt till ungdomarna. Relationsskapandet möjliggör att verka uppsökande och förebyggande och på så sätt förhindra att unga far illa. Tom beskriver nedan vad han anser vara fältarbetets viktigaste uppgift.

Den viktigaste uppgiften är väl det här mötet med ungdomarna, alltså att skapa relationer som någonstans möjliggör att hålla ungdomarna på rätt sida om man säger så. Relationen är ju A och O i det här jobbet. Har du inte en relation så blir det ju svårt att påverka den ungdomen på ett positivt sätt. Så det hade jag väl sagt är det absolut viktigaste. // Har man en trygghet i den relationen så kan man vara ärlig och uppriktig.

- Tom

Relationen lägger grunden för arbetet, menar Tom. Betydelsen av relationen till ungdomarna är något som återkommer i alla intervjuer. Våra respondenter lyfter fram respekt för ungdomarnas integritet och att ta dem på allvar som viktiga aspekter för att kunna skapa den goda relationen. Som Tom uttrycker det behöver fältarbetarna skapa goda relationer till ungdomarna för att vinna förtroende och det är först då de kan arbeta med ungdomarna på ett positivt sätt. Vad som i professionsforskningen lyfts fram för att ett yrke ska erhålla professionsstatus är bland annat expertis (Abbott 1988; Dellgran 2015). Fältarbetarnas expertis grundar sig i deras förmåga att skapa relationer till ungdomarna och genom relationen tillämpa sin professionella kunskap. Relationen till ungdomarna kan av den anledningen ses som fundamentalt för att yrket ska uppfattas som professionellt. En av våra respondenter beskriver att relationsskapandet i sig inte räcker för att yrket ska uppfattas som professionellt:

Liksom vad är en relation värd om vi inte kan använda den till någonting? Vi har en professionell relation till ungdomen. Ungdomen har ju ingen professionell relation till oss och det ska de inte ha heller, det är vi som ska vara professionella i den. Vi måste kunna bilda någon form av arbetsallians kring detta och få [ungdomen] att förstå att om det [finns oro] och vi för något vidare och gör en anmälan, så gör vi det för deras eget bästa. Är det så att relationen inte bär på grund av det, då får den väl inte göra det då, för vi kan inte heller gömma oss bakom att ”men vi kan inte offra relationen”. Vad är det vi offerar istället? Ska vi offra personens hälsa eller liv?
- Kim

Kim beskriver att relationen till ungdomarna är viktig men att den ska kunna användas i syfte att förebygga att ungdomen far illa. Relationer etableras i syfte att skapa förtroende och trygghet och i de fall fältarbetare behöver agera kan en arbetsallians förenkla det arbetet. Utöver att fältarbetare förväntas verka relationsskapande finns det således också förväntningar på att relationen ska vara professionell, den ska ha ett syfte. Banks (2012) menar att för att framstå som professionell som socialarbetare är det nödvändigt att kunna använda sin maktposition ansvarsfullt för att kunna bistå ungdomen med rätt stöd. En viktig del i att upprätthålla professionalitet både gentemot ungdomarna och arbetsgivaren bygger på deras förmåga att skapa relationer. Utan relationen skulle de inte kunna närma sig ungdomarna och de skulle varken erhålla förtroende från ungdomarna eller uppdragsgivare.

Trygghetskravet

Ytterligare en aspekt som våra respondenter lyfter fram för att upprätthålla professionalitet är det trygghetsverkande arbetet. Trygghetsfunktionen beskrivs av samtliga respondenter som en viktig del i deras arbete med ungdomarna, där förväntningarna främst kommer från uppdragsgivare och från omgivningen.

Vad som är unikt med vårt arbete är att vi finns på platser där det kanske inte alltid finns så många vuxna. Ute på kvällar och helger, ute i området, på olika ungdomsevenemang som annars är ganska skyddade sfärer för vuxenvärlden... Och där det här vuxna inflytandet, liksom de här trygga personerna kanske oftast saknas. Det tror jag är en väldigt viktig del av vårt uppdrag. - Mika

Mika återger en faktor av fältarbete som gör professionen unik, det faktum att de vistas på platser där trygga vuxna normalt sett inte finns. Mika beskriver att de befinner sig på ungdomarnas egna arenor vilket blir en förutsättning för att skapa trygghet i området. Respondenterna menar att det trygghetsskapande arbetet sker för ungdomarnas skull men förväntningarna som kommer från uppdragsgivaren handlar också om en trygghetsskapande effekt för övriga invånare. Enligt Dellgran (2015) omprövas professionalitet hela tiden och fältarbetarnas regelbundna närvaro och synlighet i området genererar möjligen ett förtroende från invånarna vilket blir betydande för att uppfattas som professionell. Att vara en trygghetsskapande funktion där ungdomarna inte är i fokus beskriver Siv nedan.

[Uppdragsgivaren] vill ju gärna att vi ska synas när ingen annan syns för vi jobbar på tider då inte andra tjänstemän jobbar. Särskilt när det har hänt någonting i [kommunen] kan det ju bli ett "ja, vi har fält på plats" liksom... // Men det kanske inte alltid handlar om ungdomarna, utan om att någonting har hänt. - Siv

Siv uttrycker att kommunen ibland använder fältverksamheten som ett trygghetsskapande verktyg när det är oroligt i vissa områden, kommunen kan då hävda att de hanterar situationen genom att ha fältarbetarna där. Siv förklarar att hon upplever att de därför inte alltid är på plats för ungdomarnas skull, utan för att kommunen vill skapa trygghet i ett specifikt område. Banks (2012) skriver att socialarbetare för att upprätthålla professionalitet behöver orientera olika förväntningar och däribland skyldigheter till samhället, vilket i detta fall skulle kunna vara just trygghetsfunktionen. Fältarbetets professionella expertis utgörs av tillgången till de arenor där ungdomarna spenderar sin tid och de är i princip de enda yrkesverksamma som verkar i dessa miljöer, det vill säga de har monopol på arbetet (Abbott 1988). Att det finns närvaro av

professionella vuxna på oroliga platser minskar risken för ungdomars utsatthet (RiF u.å), vilket ökar omgivningens förtroende och kan ses som ett medel för att nå legitimitet.

Samverkanskravet

Redan 1956 när fältarbetet kom till Sverige ingick det i arbetsuppgifterna att samverka med andra verksamheter för att kunna arbeta förebyggande (Calissendorff, Höjer & Svensson 1986). Samverkan är nödvändigt för att kunna tillgodose ungdomarnas behov enligt RiF (u.å) och blir således viktigt för att upprätthålla professionalitet. Det stora inslaget av samverkan speglar sig i våra intervjuer, där samtliga respondenter betonar vikten av detta på olika sätt.

[Samverkan] är ju ett sätt att jobba, att skapa bra förutsättningar att kunna kalibrera våra bilder, att se till att ungdomar inte faller mellan stolarna. Om det nu är flera som känner oro kring samma ungdom så är det väl bra att vi kan hitta den oron så tidigt som möjligt innan det eskalerar och går över styr. - Kim

Kim ger uttryck för en framträdande aspekt av att samverka, att det ska syfta till att organisera arbetet runt ungdomarna för att skapa så bra förutsättningar för dem som möjligt. I flertalet intervjuer framkommer det att fältgrupperna dessutom för diskussioner kring vilka ungdomar de inte når och hur de ska kunna utveckla verksamheten för att nå de grupperna, även då är samverkan viktig eftersom olika verksamheter möter ungdomsgrupper i olika sammanhang. Att dela med sig av den kunskap som varje verksamhet besitter bidrar till fördjupad kunskap och kan bidra till att det förebyggande arbetet med ungdomar inkluderar fler. Förmågan att inse sina begränsningar och att använda andra professioners kunskap uppmuntras av bland annat Akademikerförbundet SSR (2015). Detta skulle kunna motivera en professionell status enligt Banks (2012) eftersom fältarbetarna genom samverkan anses följa professionens etiska riktlinjer. Samverkan underlättar inte bara arbetet med ungdomarna utan uppskattas även av andra professionella, vilket Tom förklarar:

Jag upplever att vår roll i kommunen är väldigt uppskattad och därav blir det ju också att många hör av sig och hittar ingångar utifrån sitt uppdrag, att "här kan det vara bra att samverka med fält". Jag tror det handlar om // att vi är en länk, alltså att vi möter ungdomarna ute, vi möter dem i skolan och vi sitter på mycket information. - Tom

Tom beskriver att han upplever att andra professioner ser vikten av att samverka med fältgruppen. I relation till det tidigare citatet beskrev vi hur olika professioners kunskap genom samverkan bidrar till en fördjupad kunskap om den målgrupp verksamheterna samverkar kring.

Det Tom belyser i detta citat är att andra samverkansparter upplever att fältverksamheten har en unik tillgång till ungdomarnas arenor och att samverka med dem har en positiv inverkan på samtliga verksamheter. Lipsky (2010) betonar samverka som betydande inom gräsrotsbyråkrati eftersom de ofta agerar länk mellan invånare och samhällets hjälpsystem. Gräsrotsbyråkrater ingår enligt Hupe och Hill (2007) i mångdimensionella nätverk och ett uttryck för det är intresset att ta del av varandras expertis. Att utbyta kunskap är en del av samverka och något som våra respondenter ser som en förutsättning för att kunna utveckla och förbättra verksamheten. Slutligen får professionens förmåga att uppnå förväntningen om samverka betydelse för om yrkesgruppen uppfattas som professionell.

Resultatkravet

Som tidigare nämnts har det sedan 1990-talet blivit allt vanligare med standardiserade processer i socialt arbete (Ponnert & Svensson 2015). Standardisering har lett till ett större fokus på uppvisade resultat, något som Webb (2001) menar urholkar den traditionella professionella praktiken. Även om forskning visat att det är svårt att implementera standardiserade processer i uppsökande arbete (Andersson 2018) behöver fältet förhålla sig till att professioners identitet och professionalitet hela tiden omprövas (Dellgran 2015). Det blir därför viktigt för professionen att kunna hävda vikten av sitt arbete, något Aron beskriver på följande sätt:

Jag tänker att uppsökande arbete ifrågasätts mer än typ allt annat socialt arbete utifrån att det inte är lika enkelt att visa resultat. // Så det blir en himla skillnad för vi måste någonstans, jag tror vi behöver visa på olika sätt vad vi gör. Vi försöker synas mycket, vi försöker samverka med många olika parter för att många ska veta att vi finns.
- Aron

Flera respondenter uttrycker sig på liknande sätt som Aron, att det kan vara svårt att visa upp resultatet av sitt arbete. Siv uttrycker att “det tar tid att bygga förtroende” och att resultatet “inte är något man ser i år”. För att hävda yrkets betydelse menar Aron att de behöver visa att de fyller en funktion, att de befinner sig på rätt platser och är synliga för omgivningen. I enlighet med DiMaggio och Powells (1983) begrepp *organisatoriska fält* är det viktigt för fältverksamheten att anpassa sig till andra verksamheter som befinner sig inom samma fält för att erhålla legitimitet. Då socialt arbete ställts inför stora omställningar gällande standardisering (Ponnert & Svensson 2015) behöver även fältarbete anpassa sig till utvecklingen. När fältarbetare lyckats etablera relationer till ungdomarna, verka trygghetsskapande för både ungdomar och invånare samt samverka runt ungdomarna har de skapat förutsättningar för att göra ett gott arbete vilket blir en form av resultat. Ytterligare ett steg i legitimitetsarbetet är att

samverka med andra professioner som enklare kan uppvisa resultat. På så sätt kan fältverksamheten påvisa sin egen professionalitet.

Det är av betydelse för fältarbetarna att bidra med sin kunskap för att upprätthålla professionalitet. Fältarbetets expertis relaterar till att de är på arenor där andra vuxna inte har tillträde och kunskapen de besitter efterfrågas av andra professionella.

Vi kanske är de som har den bästa helhetsbilden kring vissa enskilda ungdomar, grupper och tendenser man ser i kommunen. Var rör [ungdomarna] sig? Var är det oroligt just nu liksom? Så just helhetsbilden kring ungdomarna i kommunen. Vi har en bra bild och [andra professionella] ser det också. - Tom

Tom uttrycker att fältverksamheten har en helhetsbild över ungdomssituationen och han upplever att andra professionella delar den uppfattningen. Den kunskap de får när de är ute i områdena efterfrågas av andra professioner och kunskapen delas bland annat genom kontinuerliga nulägesrapporter avseende ungdomssituationen. Att fältarbetares kunskap efterfrågas är ett uttryck för att fältverksamheten besitter en professionell expertis och har exklusivt tillträde till ett specifikt fält (Abbott 1988). Trots att fältarbetare har svårigheter i att uppvisa resultat är de en av få yrkesgrupper som har tillgång till ungdomars arenor och deras kompetens efterfrågas. De kan därför anses ha förtroende att hantera det ansvar som följer en sådan position. Det tyder på att professionen antas ha förtroende och kompetens nog att kunna utforma sitt arbete utefter ungdomarnas behov. Detta talar för att fältarbete präglas av yrkesprofessionalism, i enlighet med Evetts (2009).

Även om fältarbetet har visats vara ett fält med svårigheter att generera tydliga mätbara resultat (Andersson 2013) lyfter respondenterna för denna studie upp olika centrala aspekter för att upprätthålla professionalitet. Andersson (ibid.) menar att professionalitet i fältarbete bör mätas utifrån hur väl yrkesgruppen knyter kontakter, initierar positiv förändring och underhåller socialt stöd för sin målgrupp. I denna studie har vi på liknande sätt kommit fram till att yrkets professionalitet skapas av hur väl fältverksamheten lyckas möta de förväntningar som finns. När de uppfyller relationskravet, trygghetskravet och samverkanskravet uppfyller verksamheten sitt syfte och således även det sista kravet, att generera ett resultat.

Utmaningar

Vi har ovan redovisat och analyserat de krav våra respondenter upplever som viktiga för att upprätthålla professionalitet gentemot olika aktörer. I våra intervjuer blev det också tydligt att de yrkesprofessionella förväntningarna medför etiska utmaningar eftersom förväntningarna i vissa situationer står i konflikt med varandra, något Banks (2012) menar är återkommande inom socialt arbete. I denna del av resultatet kommer vi redovisa och analysera tre utmaningar som vi identifierat i relation till de ovan nämnda kraven.

Information och förtroende

Som vi diskuterat i relation till samverkanskravet är samverkan essentiellt i fältarbete och innebär att i viss utsträckning dela information och kunskap. Ett dilemma uppstår när fältarbetare behöver förhålla sig till tystnadsplikt för att värna om målgruppens integritet och förtroende, samtidigt som samverkansparter vill ta del av information om ungdomarna som kan vara av känslig karaktär. För att bibehålla goda relationer gentemot andra verksamheter kan det ses som berättigat att dela vissa uppgifter, trots löften om tystnad. Även om olika fältgrupper hanterar tystnadsplikt och sekretess på olika sätt går det att anta att alla står inför etiska överväganden gällande tystnadsplikt. Mika belyser i citatet nedan vikten av tystnadsplikt.

Men hur viktigt det är att... hur dum man än har varit, hur illa man än har betett sig, att det finns någon fredad plats där man får erkänna att man har gjort fel utan att den direkt i nästa situation är en repressalie liksom. Hur viktigt det är för att människor // ska kunna tro på sig själva, att man kan skilja på sak och person. // Jag tror det är superviktigt för människor och det är därför jag tror det är väldigt viktigt att hålla hårt vid tystnadsplikten.

- *Mika*

I citatet ovan uttrycker Mika att tystnadsplikten är essentiell för att ungdomarna ska kunna anförtro sig åt fältarbetarna. Mika är inte ensam bland våra respondenter om uppfattningen att relationsskapandet är centralt och att relationen bygger på förtroende. Mika menar inte att de på något sätt ska undvika att göra orosanmälningar vid behov utan att relationen ska bygga på en tydlighet där ungdomarna vet vilka skyldigheter de har och att fältarbetarna behöver vara transparenta i det. Mika syftar på att tystnadsplikten ska värnas om för att ungdomarna ska ha en fredad plats.

Tystnadsplikten kan ses som ett uttryck för att värna om individens integritet, en etisk riktlinje att förhålla sig till (Akademikerförbundet SSR 2015; Banks 2012). Att som fältarbetare visa på att de värnar om tystnadsplikten skulle utifrån nyinstitutionalistisk organisationsteori kunna ses

som en del av organisationens formella struktur (Meyer & Rowan 1977). Tystnadsplikten kan ses som en del av organisationens uppbyggnad eftersom den möjliggör för ungdomarna att anförtro sig åt verksamheten samtidigt som fältverksamheten genom detta visar att de värnar om relationerna till ungdomarna. Utan relationen till ungdomarna hade fältarbetarna inte kunnat utföra sitt arbete. Den formella strukturen återspeglar sig i omgivningens uppfattningar om vad som är rätt och fel (Meyer & Rowan 1977), att utåt visa hur verksamheten förhåller sig till anmälningskyldighet och tystnadsplikt kan därför ses som ett legitimitetsarbete. För att belysa det faktiska dilemmat kommer vi nedan återge en situation där en respondent berättar att tystnadsplikten bryts.

Jag tror att man, egentligen så bryter vi tystnadsplikten varje dag. Litegrann. Det är jag ganska säker på. Vi har ju ingen rätt egentligen. Är vi ute på skolor och fältar så är det klart att vi pratar om ungdomarna och hur det går i skolan, vilka grupperingar [som finns], för att man ska få den bästa bilden. Så någonstans så tänker jag att, jag tror att man bryter den. Eller, det gör man. För att det är ett måste.
// Jag tror att det är ett ganska naturligt samtal för alla fältgrupper. - Robin

Robin menar att samverkan med skolpersonal leder till samtal som kan anses bryta tystnadsplikten, men att dessa samtal sker naturligt i alla fältgrupper. Robin beskriver en situation där fältarbetaren ska värna om relationen till ungdomen samtidigt som fältverksamheten i samverkan med andra aktörer också förväntas bidra med information. Fältarbetarna besitter kunskap om ungdomarna som efterfrågas av andra professionella och trots att brottet mot tystnadsplikten skulle kunna motiveras med att det görs för ungdomens bästa uttrycker våra respondenter att det kräver en fingertoppskänsla. Den situation som beskrivs ovan går i enlighet med Banks (2012) att tolka som en etisk utmaning; att delge information för samverkansparters nytta och ungdomens bästa eller att hålla vissa uppgifter dolda för att värna om ungdomens integritet för att bibehålla förtroendet.

Det är intressant att Robin menar att de bryter tystnadsplikten "för att det är ett måste". Kopplat till Lipskys (2010) idéer om att policyer och regler ibland frångås för att kunna utföra sitt arbete, samt utifrån Hupe och Hills (2007) analys av mångdimensionell ansvarsskyldighet, går det att resonera kring att brottet mot tystnadsplikten är nödvändigt för att samverkan ska vara god och för att kunna organisera arbetet runt ungdomarna. Samtidigt går det att utröna en ansvarsskyldighet gentemot ungdomarna avseende tystnadsplikten. Hupe och Hill (ibid.) menar att graden av institutionalisering kan påverka hur mycket av handlingsutrymmet som omvandlas till regler som den professionella själv åtar sig. I den ovan nämnda beskrivningen kan

professionalitet motiveras både genom att bryta tystnadsplikten och att hålla hårt vid den, att som Banks (2012) beskriver kunna väga mellan omsorg och självbestämmande. Etiska regler är viktiga att följa, men som vi belyser är de ibland motstridiga och skapar dilemman.

Som tidigare beskrivits är både anmälningsskyldighet och tystnadsplikt något fältverksamheten behöver förhålla sig till och utgör tillsammans en del av organisationens formella struktur. Meyer och Rowan (1977) beskriver hur organisationens formella struktur inte alltid stämmer överens med det faktiska arbetet, den informella verksamheten. I vårt ovan nämnda dilemma blir det tydligt hur verksamheten å ena sidan vill visa på efterföljande av etiska principer i arbetet men att det faktiska arbetet å andra sidan behöver utformas på ett annat sätt. De behöver för att kunna samverka runt ungdomarna ibland frånga den policy som verksamheten utåt sett håller hårt vid, vilket ovan nämnt krävs för att få arbete gjort (Lipsky 2010; Meyer & Rowan 1977). Slutligen är samverkan något som går att tolka som både ett vertikalt och horisontellt legitimitetsarbete, ett sätt att legitimera fältarbetet i relation till andra professioner samt till ungdomarna, omgivningen och uppdragsgivare.

Trygghet och kontroll

Fältarbetarnas uppgift går ut på att vara trygga vuxna på de platser där ungdomar vistas och umgås, en uppgift som funnits sedan fältarbetets start (Ander et al. 2005). De ska arbeta både relationsskapande och trygghetskapande för att uppfylla syftet med sitt arbete, två krav vi tidigare redogjort för. Andersson (2018) har konstaterat att ord som “förebyggande” och “förtroendeskapande” används i policyer och arbetsbeskrivningar utformade av politiker, något fältverksamheterna förväntas implementera. Eftersom fältarbete är otydligt definierat och utformningen av arbetet är upp till grupperna själva att organisera kan det medföra vissa svårigheter (Andersson 2018, 2013). En utmaning vi identifierat avseende relations- och trygghetskravet uttrycks av en respondent på följande sätt:

Det är ju svårt... Trygghetskapande, vad är det? Är det trygghet för ungdomarna eller gruppen eller tryggheten för de andra som är utanför gruppen? Jag kan nog tycka att det finns en otydlighet i det uppdraget överlag. - Robin

Ovan återger Robin att den trygghetsverkande delen i uppdraget är otydligt. Hen menar att det kan vara svårt att veta för vem de ska verka trygghetskapande. En annan respondent upplever att det även är otydligt för andra aktörer hur den trygghetsverkande funktionen ska ta sitt uttryck. Elin beskriver i en av våra intervjuer att “det kändes som att [kommunpolitikerna] ville att vi skulle bli mer Securitas, att det skulle ingå i vårt uppdrag också” och att det blir upp till

fältarbetarna att "sätta stopp många gånger". Det blir således en utmaning när trygghetskravet övergår till förväntningar om att vara kontrollerande och bevakande. Robin fortsätter sitt resonemang:

Tanken är ju inte att bevaka utan att skapa goda möten. Där blir det en krock emellanåt som vi väldigt ofta får påtala. // Tanken är ju att vi ska skapa goda möten, det främjande och förebyggande. Men vi upplever ofta att vi hamnar i det åtgärdande istället för det som ska ske innan. - Robin

Robin menar att relationsskapandet är det viktiga i deras arbete och även om de ska verka trygghetsskapande är inte tanken att de ska bevaka ungdomarna. Ingen av våra respondenter motsätter sig trygghetskravet per se, att skapa relationer till ungdomarna blir ett led i att skapa trygghet för både dem och andra aktörer i området. Till viss del har fältarbetarna en kontrollerande funktion, de är skyldiga att anmäla om de misstänker att en ungdom far illa och att anmäla brott om de bevittnar sådana. Problemet uppstår när den kontrollerande funktionen förväntas ta en större plats än den relationsskapande funktionen, vilket hindrar fältarbetaren från att bilda goda relationer till ungdomarna. Kim uttrycker att "vi kan inte springa och kontrollera på det sättet, då skulle vi aldrig få några relationer tror jag. Då skulle de ju inte lita på oss".

Olika krav kan komma att krocka med varandra vilket ställer fältarbetarna inför en utmaning att här orientera olika aktörers intressen (Banks 2012; Hupe & Hill 2007; Lipsky 2010). Detta är ett dilemma som Lipsky (2010) menar är vanligt för gräsrotsbyråkrater. Ansvarsskyldigheten att svara an på trygghetskravet kommer både från ett vertikalt och ett horisontellt håll vilket skapar en komplex situation utifrån Hupe och Hills (2007) idéer. Att det är en utmaning styrks även av Banks (2012) då hon menar att socialarbetaren ställs inför etiska utmaningar att orientera skyldigheter gentemot uppdragsgivaren och samhället, samtidigt som de ska värna om sin målgrupps intressen och se sin professionella roll i dessa sammanhang. Etiska riktlinjer kan vara hjälpsamt i utmaningar som dessa, men även riktlinjerna kan vara motsägelsefulla (ibid.) Om förtroendet bryts från ungdomarnas håll förstörs fältarbetarnas möjligheter att skapa goda relationer, varpå utmaningen inte ligger i att välja mellan att vara en kontrollfunktion och att vara relationsskapande. Utmaningen handlar istället om att hantera de olika kraven.

Gräsrotsbyråkrater har ett stort handlingsutrymme (Lipsky 2010) och för att förtroendet för professionen ska bevaras ställer det krav på fältarbetarna att handla i enlighet med kulturella och sociala normer. Meyer och Rowan (1977) menar att organisationers policyer och arbetsprocedurer skapas ur den allmänna opinionen och för att organisationer inom det sociala fältet

ska uppfattas som trovärdiga och erhålla legitimitet behöver organisationens formella struktur förhålla sig till etiska riktlinjer. Det är ur ett organisationsperspektiv nödvändigt att visa upp att fältverksamheter kan hantera utmaningar. Lyckas organisationen inte leva upp till omgivningens förväntningar kan handlingsutrymmet i det långa loppet komma att ifrågasättas, något som enligt Ponnert och Svensson (2015) redan sker i det sociala arbetet i och med införandet av standardiserade processer och det ökade kravet på evidensbaserad praktik.

Behov och självbestämmande

Ytterligare en utmaning vi identifierat relaterar till att uppdraget går ut på att verka uppsökande och förebyggande. Fältarbetarna ska skapa relationer till ungdomar oavsett om det finns misstänkt problematik eller inte eftersom deras närvaro kan vara grogrund till en positiv utveckling för den unga (Ander et al. 2005). Det är inte alltid tydligt vad det är man förebygger. Samtidigt uttrycker en respondent att de ändå behöver ha en känsla för vilka ungdomar som har störst behov av deras närvaro.

Det är ju inte alltid så lätt alla gånger... Det är jättemånga ungdomar man ska få ett ansikte på och få ett namn och så ska man ta sig tid till att lära känna den här ungdomen och någonstans får man ju också göra ett urval. Vem är det man kanske ska lägga lite mer tid på? Vem har störst behov av... eller, var gör man störst nytta?
- Tom

Även om det kan vara svårt menar Tom att de som fältarbetare behöver välja vilka ungdomar de ska fokusera lite extra på. De ska vara tillgängliga för så många som möjligt men för att kunna verka förebyggande behöver de enligt Tom ändå göra en bedömning avseende vem som har störst behov av kontakt. Denna bedömning kan ses som ett uttryck för makt i enlighet med Banks (2012) och professionens professionalitet grundar sig i hur väl de hanterar den makten. Förmågan att göra det urval Tom beskriver kan ses som en del av professionens expertis - att lära sig urskilja ungdomars olika behov. En expertis som Freidson (2001) menar kan skapas genom praxis. Trots att fältarbetarna har en unik inblick i ungdomssituationen där de verkar finns det utmaningar att nå vissa ungdomar. En utmaning som Mika beskriver uppstår när några av de ungdomarna som fältarbetarna ska arbeta med inte vill bli konfronterade.

Då krockar det liksom för det ligger i vårt uppdrag att ingripa på en person som inte vill ha kontakt med oss. // [Vi] hamnar i en konflikt där vårt uppdrag går isär liksom... Då vill inte vår målgrupp som vi är satta att närma oss bli närmade och då blir det svårt.
- Mika

Mika belyser utmaningen i att vissa ungdomar, som andra aktörer förväntar sig att de ska skapa relationer till, inte vill ha kontakt med fältarbetarna. Ungdomarna bedöms av andra ha ett behov av kontakt med fältarbetarna, ett uttryck för att uppdraget ibland går isär. Som tidigare belysts har fältverksamheten exklusiv tillgång (monopol) till ett fält, vilket också medför förväntningar på att professionen ska kunna använda sin expertis inom fältet (Abbott 1988). För att säkra professionens överlevnad behöver fältarbetaren i detta fall orientera individens rätt till självbestämmande och rätt till omsorg, något som Banks (2012) menar är en etisk utmaning. Fältarbetarnas möten med unga ska bygga på en frivillighet och därmed främja ungdomens rätt till självbestämmande. Samtidigt kan arbetet med ungdomar inte vara helt frivilligt, då fältarbetarna har en ansvarsskyldighet gentemot uppdragsgivare, politiker och invånare att skapa dessa relationer och att agera vid behov (Ander et al. 2005; Andersson 2013; Calissendorff, Höjer & Svensson 1986). Relationskravet blir svårt att uppfylla i de situationer ungdomarna inte vill ha kontakt med dem. Det går således att argumentera för att om fältarbetarna inte lyckas möta sin målgrupp och främja en positiv utveckling så ställs professionen inför en mer långsiktig utmaning; professionens överlevnad hotas.

Fältarbete präglas i hög utsträckning av yrkesprofessionalism vilket medför ett stort handlingsutrymme. Det finns förtroende för att de besitter kompetensen att utforma arbetet på bästa sätt (Evetts 2009). Förtroendet för professionen är inte konstant (Dellgran 2015) och eftersom fältarbete till viss del är otydligt definierat och inte organisatoriskt förankrat finns det svårigheter i att uppvisa statistiska resultat, något som vi tidigare diskuterat angående resultatkravet. Det visar på en viss svårighet att efterfölja homogeniseringsmekanismerna i det organisatoriska fält som fältarbete som organisation är en del av. Att inte kunna efterfölja den organisatoriska utvecklingen skriver DiMaggio och Powell (1983) kommer hota organisationens överlevnad. Även Metz (2017) betonar vikten av att fältarbete behöver utforma en tydligare definition av arbetet för att stärka sin yrkesposition. Hon menar att det är en del av varför det finns tvivel på vikten av professionellt fältarbete.

Lösningar

I ett sista avsnitt, för att besvara frågeställningen om hur fältarbetarna beskriver att de hanterar olika förväntningar och utmaningar för att upprätthålla professionalitet, kommer vi redogöra för tre lösningar vi identifierat. Vi kommer presentera dessa som svar på de utmaningar fältarbetarna möter, vilket vi behandlat i ovanstående avsnitt. Först redovisas *Tydlighet och*

transparens för att därefter betona vikten av *Långsiktiga positiva relationer*. Avslutningsvis redogör vi för *Samverkan som lösning*.

Tydlighet och transparens

I tidigare avsnitt har vi redovisat att det kan uppstå utmaningar i förhållande till olika aktörers förväntningar av vad fältarbetet ska syfta till. Detta styrks av exempelvis Calissendorff, Höjer och Svensson (1986) som menar att det sedan fältarbetets start varit en del av arbetet att balansera andra professioners förväntningar. För att hantera utmaningar som sådana har det i våra intervjuer framkommit att *tydlighet och transparens* är av betydelse.

Jag tror de flesta ungdomarna fattar att vi har en anmälningsskyldighet, men att det någonstans handlar om att visa respekt nog för dem att prata med dem innan man bryter förtroendet. Att de ska veta att "om jag känner en oro för dig så värnar jag så mycket om vår relation att du förtjänar att få veta att jag kommer att gå till socialtjänsten och berätta det här". För jag tror att ungdomarna är rädda för att det ska ske utan att de vet om det. // Jag tycker det är viktigt att spela med helt öppna kort, så ungdomarna vet om på vilka villkor det är. - Aron

Aron talar här om vikten av att vara transparent för att undvika missförstånd som skulle kunna bryta ungdomarnas förtroende gentemot fältarbetarna. Även andra respondenter berör detta, där Tom uttrycker att tydlighet är viktigt så att "det inte blir en chock för ungdomen" om fältarbetaren behöver ta kontakt med exempelvis socialtjänst. Som Andersson (2013) beskriver kan maktskillnaderna bli otydliga i mötet mellan fältarbetare och målgruppen eftersom den professionella oftast framställer sig på ett informellt sätt för att bilda kontakt med ungdomen. Detta är något som går i linje med Meyer och Rowans (1977) begrepp informell organisation, då fältarbetarna behöver handla på ett informellt sätt för att få kontakt med ungdomarna. Genom att fältarbetare använder sig av tydlighet och transparens som ett verktyg kan de i viss utsträckning hantera utmaningen som vi tidigare beskrivit gällande anmälningsskyldighet och tystnadsplikt. Detta till följd av att maktskillnader belyses i relation till ungdomarna när fältarbetarna informerar om på vilka villkor kontakten sker. Som vi diskuterat i tidigare avsnitt är hanteringen av dessa maktskillnader enligt Banks (2012) det som lägger grunden för det professionella sociala arbetet. I citatet nedan beskrivs hur tydlighet och transparens även är viktigt i relation till andra professionella.

Vi är väldigt flexibla och vill vara med på mycket liksom, olika projekt och olika saker som händer i [kommunen]. Men då blir det ju också lätt för andra parter att så här: “ja kom till det här och kom till det här” och så dras vi åt olika håll. // Jag tror att det är först när de ser något konkret vi har gjort som de sedan “jaha, det är det ni gör!”. För om vi berättar om det vi gör [kan det av andra uppfattas som] väldigt luddigt och väldigt brett och det blir svårt för vissa att förstå vad som inkluderas i det. Så det är ett pågående arbete hela tiden att liksom visa vad vi gör och att andra ska förstå vad vi gör. - Siv

Siv belyser att det kan uppstå vissa missuppfattningar kopplat till vad fältarbetet ska syfta till. Hon menar att detta är en konsekvens av yrkets flexibilitet och att fältarbete som verksamhet är behovsriktat och kontextbundet. I ett försök att undvika missuppfattningar betonar Siv att informera om vilken funktion de fyller, även om hon också ger uttryck för att det inte räcker. Siv beskriver att de även behöver visa genom handling vad deras roll kan innebära, ett konstant arbete att visa på vikten av yrket.

Genom att informera om och att genom handling tydliggöra fältverksamhetens funktion förebygger fältarbetarna tänkbara otydligheter och missförstånd. Som tidigare nämnts reflekterar Metz (2017) i sin artikel kring att det finns tvivel på fältarbetets professionalitet till följd av att det råder brist på evidensbaserad praktik inom fältet. För att verksamheter inte ska riskera sin överlevnad skriver DiMaggio och Powell (1983) att verksamheter behöver anpassa sig till utvecklingen inom organisatoriska fält, vilket i detta fall utgörs av en strävan efter implementering av standardiserade processer och uppvisande av resultat. En av DiMaggio och Powells (ibid.) identifierade homogeniseringsmekanismer är mimetisk isomorfism, som innebär att organisationer försöker efterlikna den mest framgångsrika verksamheten inom ett organisatoriskt fält. I ett försök att uppnå isomorfism behöver fältverksamheten anpassa sig till utvecklingen och uppvisa någon form av resultat, en del i legitimitetsarbetet för att andra ska uppfatta verksamheten som professionell. Tydlighet och transparens kan alltså ses som ett sätt att visa att organisationen handlar i enlighet med rådande sociala och kulturella normer (Meyer och Rowan 1977). Det går därför att argumentera för att de otydligheter och missförstånd som Siv ger uttryck för genom tydlighet och transparens hanterar utmaningen angående trygghet och kontroll.

Långsiktiga positiva relationer

Som vi tidigare behandlat möter fältarbetarna en utmaning gällande att vissa ungdomar inte vill etablera kontakt. Yrkets professionalitet utmanas eftersom deras uppgift är att arbeta uppsökande och förebyggande mot den målgrupp som i vissa fall kan tänkas avvisa fältarbetarna. Ett sätt att motverka en sådan problematik beskriver Tom nedan.

Möter vi [ungdomarna] i [en tidig] ålder så är det uteslutande i ett positivt sammanhang liksom, eller de har en positiv inställning till oss och en nyfikenhet. Etablerar man en relation utifrån de premisserna ligger [relationen] redan på plus. Det är ju en annan sak att möta någon för första gången när personen har tagit sig en fylla eller något och så ska man ringa hem till föräldrarna och göra en orosanmälan och... då är ju liksom relationen på minus. Det handlar om att så tidigt som möjligt etablera en positiv relation för då har man också råd att vara ärlig och rak.

- Tom

Toms citat belyser hur fältarbetarna genom tidiga och positiva relationer möjliggör att kunna konfrontera ungdomarna utan att riskera relationen. Den långsiktiga positiva relationen blir en grund för att kunna utföra ett gott arbete gentemot ungdomarna. I avsnittet om förväntningar där vi lyfter fram vad våra respondenter anser vara viktigt för att upprätthålla professionalitet identifierar vi bland annat vikten av relationsskapande, att de genom samverkan ska skapa relationer till så många ungdomar som möjligt och att det också finns krav på att leverera resultat. Som vi tidigare lyft upp möter fältarbetarna en utmaning när vissa ungdomar inte vill ha kontakt. Vad som då kan komma bli ett problem är att fältarbetarna inte kan svara tillbaka på sitt uppdrag. Ur ett organisationsteoretiskt perspektiv är det viktigt att organisationen möter omvärldens förväntningar. Dessa förväntningar består av organisationens formella struktur - hur och till vilken nytta organisationens verksamhet utformas (Meyer & Rowan 1977). Ur ett långsiktigt perspektiv äventyras organisationen eftersom dess trovärdighet och legitimitet sätts ur spel om de inte lyckas möta de organisatoriska förväntningarna. Ett sätt att undvika att den ovan nämnda utmaningen uppstår blir därför att etablera en positiv kontakt i ett så tidigt stadie som möjligt eftersom det enligt Tom möjliggör ett förebyggande arbete på sikt. I alla situationer är det dock inte möjligt att etablera en positiv relation i tidig ålder och då betonar våra respondenter kontaktskapande med fingertoppskänsla.

Vissa ungdomsgrupper kanske "äger" en plats, då handlar det väl om att visa att, ja men att etablera sig där långsamt. Går dit, kollar läget och hälsar de första gångerna. Första gången kanske det inte sker någon kommunikationsväxling utan det växer fram. Och sedan till slut blir vi bara ett naturligt inslag och startar konversationer med personer där. Så det handlar väl om att ha lite olika strategier för olika platser och för olika grupperingar och målgrupper.

- Aron

Här beskriver Aron hur de brukar etablera sig bland ungdomsgrupper de inte tidigare haft kontakt med. Han menar att det kan behövas olika strategier för att skapa kontakter beroende på kontext. Kontakten ska initieras långsamt och försiktigt, med regelbundenheten i att fältgruppen ofta återvänder till samma platser. På detta sätt blir fältarbetarnas närvaro till sist något som ungdomarna vänjer sig vid. När ungdomen inte har en etablerad kontakt till fältgruppen ställer det krav på fältarbetarnas förmåga att skapa relationer, då det anses vara en del av fältarbetarnas expertis att arbeta med målgruppen. Utöver att verksamheten behöver anpassa sig till den organisatoriska utvecklingen möjliggör fältarbetarnas handlingsutrymme ytterligare ett sätt att hantera utmaningen på. Gräsrotsbyråkraters stora handlingsutrymme möjliggör utvecklandet och användandet av flertalet strategier för att på sikt nå ungdomarna på ett lämpligt sätt. Detta kan i sin tur motivera Lipskys (2010) tankar om att policy skapas i vardagliga interaktioner och inte endast uppifrån, eftersom fältarbetarna ser behov av att möta ungdomarna på olika sätt. När policy och arbetsrutiner skapas av yrkesgruppen kan de professionellas strategier hållas anpassningsbara, vilket blir en förutsättning för att skapa kontakt med ungdomar i olika situationer.

Samverkan som lösning

Samverkan är något vi i första avsnittet om förväntningar belyst som centralt för att fältverksamheterna ska kunna organisera sitt arbete för att skapa goda förutsättningar för ungdomarna. Därefter lyfter vi i avsnittet som behandlar utmaningar fram en utmaning i att samverka när det sker på bekostnad av tystnadsplikten. Samverkan genomsyrar på olika sätt fältverksamheterna och vi ska nu belysa samverkan som en lösning, eftersom professionen genom samverkan stärker sin professionella roll och därmed erhåller legitimitet. Kim berättar:

Vi måste ju jobba på samverkan med andra för att nå ut och skapa bra förutsättningar för vår målgrupp. // Vi är duktiga på att skapa goda relationer med andra professionella likväl som vi gör det med ungdomarna. På det sättet kan vi jobba tillsammans och använda oss utav våra relationer och på det sättet skapa, ja, en bra fältverksamhet helt enkelt.

- Kim

Kim beskriver att det är nödvändigt att samverka för att skapa goda förutsättningar för ungdomarna och att goda relationer till andra professionella lägger grunden för en bra fältverksamhet, något vi även diskuterat i samverkanskravet. Relationsskapandet till andra yrkesverksamma har lyfts fram av våra respondenter som betydelsefullt för att utveckla verksamheterna och organisera arbetet på en bred front. Den samverkan gräsrotsbyråkraten engagerar sig i kan ses som att de inte endast arbetar inom sin organisation, utan "på gränsen av sin organisation" (Hill 2005: 237, kurs. i original). Det ses också som en viktig etisk aspekt av det sociala arbetet att inse när ens professionella kunskap nått sin gräns (Akademikerförbundet SSR 2015). Förväntningarna på professionen att skapa relationer och uppnå resultat samt de utmaningar som följer med det, då främst kopplat till de ungdomsgrupper som är svåra att nå kan exempelvis hanteras genom samverkan. Detta eftersom professioner kan gå ihop och tillsammans skapa ett omfattande och inkluderande arbete för att hantera utmaningar kopplade till vissa ungdomsgrupper. Det kan på sikt minska risken att vissa faller mellan stolarna. Samverkan kan också tänkas lösa andra utmaningar, exempelvis balansen mellan trygghet och kontroll. Siv uttrycker nedan hur nulägesrapporter efterfrågas av andra professioner.

Det är nog väldigt många som vill veta, som vill ha den här nulägesanalysen hur det ser ut på gatorna. Vi är ju i olika hörn och får se väldigt mycket, medan de flesta som till exempel [skolpersonal] bara är i skolan. De ser inte vad som händer utanför och de ser inte vad som händer på fritidsgårdarna. Vi är på många olika platser och det gör ju att det är intressant [för andra i kommunen] att veta hur vi ser på saker.
- Siv

Siv uttrycker här att deras yrkeskompetens efterfrågas. Alla fältgrupper som representeras i studien säger att de i samverkansforum regelbundet delar med sig av information till andra professionella. Denna information kallar vissa respondenter för *nulägesrapporter*. Siv beskriver här hur andra professionella uppskattar fältgruppens nulägesrapporter eftersom andra aktörer inte har samma inblick i ungdomarnas liv. De visar med sina nulägesrapporter en expertis, något som enligt Abbott (1988) utgörs av förmågan att använda förvärvat kunskap inom sitt område, vilket kan ses som ett sätt att upprätthålla yrkets professionella status. Utöver detta har fältarbetarna genom denna typ av samverkan möjlighet att tydliggöra sin professionella roll och funktion för andra verksamheter. Samverkan blir ett forum för tydlighet och transparens. Det blir ett sätt att hantera de utmaningar vi beskrivit avseende trygghet och kontroll samt de utmaningar som fältarbetarna ställs inför vid samverkan; att dela information utan att bryta ungdomars förtroende. Fältarbetarna kan genom samverkan tydliggöra sin

funktion samt vilken sorts information de kan dela med sig av och vilken information de på bekostnad av relationen till ungdomarna inte bör dela med sig av.

Som vi ovan beskrivit kan samverkan ses som en lösning på flera utmaningar men kan även ses som en legitimitetsprocess. När fältverksamheten genom samverkan bidrar med information som de förvärvat genom sitt exklusiva tillträde till ungdomarnas arenor ökar kompetensen hos samtliga samverkansparter. Fältarbetarna kan då påvisa sin kompetens och försvara professionens identitet som skulle kunna leda till fortsatt jurisdiktion över fältet (Abbott 1988; Dellgran 2015). Nulägesrapporterna kan därför ses som en process i att hävda det organisatoriska fältets kunskapsbas och därmed försvara fältets legitimitet och autonomi. Fältgruppernas regelbundna nulägesrapporter i samverkansforum kan ses som ett sätt att visa på en sorts förutsägbarhet som talar för en professionalisering hos yrkesgruppen (DiMaggio & Powell 1983). Lika mycket som samverkan ses som en lösning på utmaningar har vi belyst samverkan som orsak till att vissa utmaningar uppstår, vilket väcker frågor om samverkans konsekvenser. Stärker samverkan professionens ställning gentemot andra aktörer eller blir konsekvenserna istället det motsatta, att de tvivel som finns angående yrkets professionalitet reproduceras?

7. Avslutande diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur fältarbetare beskriver upprätthållandet av och utmaningarna med professionalitet. Studiens resultat visar på ett stort förtroende för fältgrupperna i att utforma arbete på det sätt de anser vara bäst lämpat för det upptagningsområde de verkar i. Resultatet tyder på att denna frihet och det handlingsutrymme som kommer med detta förtroende är förenat med både positiva och negativa konsekvenser. Att fältarbetarna kan anpassa sitt arbete utefter behov skapar enligt dem förutsättningar att organisera ett gott arbete, samtidigt som flexibiliteten ligger till grund för tvivel och utmaningar.

I relation till den första frågeställningen angående vad våra respondenter lyfter fram som viktigt för att upprätthålla professionalitet gentemot olika aktörer identifieras fyra krav: relationskravet, trygghetskravet, samverkanskravet och resultatkravet. För att upprätthålla professionalitet är det nödvändigt för fältverksamheten att etablera goda relationer till ungdomarna eftersom det möjliggör det uppsökande och förebyggande arbetet. Först när den yrkesverksamma etablerat en god relation till ungdomen kan den användas i ett förebyggande syfte. Relationsskapandet ger förtroende både från ungdomarnas och uppdragsgivarens sida, vilket är ett kriterium för att uppfattas som professionell. Ytterligare en aspekt som våra respondenter lyfter fram är deras trygghetsskapande funktion i kommunen. Fältarbetare har en unik tillgång till ungdomars arenor och genom att befinna sig på dessa platser kan de skapa trygghet både för ungdomar och för andra kommuninvånare. Närvaron av professionella vuxna förebygger ungdomars utsatthet, en närvaro som skapar ett förtroende för yrket. Ur ett organisationsteoretiskt perspektiv är förtroendet ett viktigt led i yrkets fortsatta legitimitet.

Utöver relationskravet och trygghetskravet visar vårt resultat på ett samverkanskrav. Samverkan genomsyrar fältverksamhetens arbete och gör det möjligt att organisera ett arbete som skapar goda förutsättningar för ungdomarna. Studien visar också att samverkan är av betydelse för att utveckla verksamheten och genom att ta del av andra professioners expertis går det att motivera en ökad professionell status hos fältverksamheten. Det sista kravet som identifieras berör uppvisandet av resultat. Det ökade resultatkravet i det sociala arbetet är svårt för fältverksamheterna att efterfölja, då förebyggande arbete sällan ger direkta och mätbara resultat. Våra respondenter återger denna svårighet, däremot åskådliggör respondenterna att de genom uppvisandet av förmågan att uppfylla de tre andra kraven kan möta resultatkravet. Genom att skapa goda relationer, att verka trygghetsskapande och att samverka uppfyller de

verksamhetens mål, vilket blir ett sätt att hävda vikten av professionen. Således verkar yrkets professionalitet vara beroende av hur väl fältarbetarna lyckas möta dessa förväntningar.

Studiens resultat visar att respondenterna möter utmaningar i att uppfylla olika förväntningar, utmaningar som hotar organisationens legitimitet om de inte hanteras. Även om det finns etiska riktlinjer som hjälp för att hantera svårigheter så är även de ibland motstridiga och otydliga. I förhållande till förväntningarna att samverka och att skapa goda relationer till ungdomarna uppstår en utmaning när fältarbetarna å ena sidan behöver vårda ungdomarnas förtroende genom att värna om tystnadsplikten men å andra sidan känner en ansvarsskyldighet att dela information med samverkansparter. En annan utmaning bygger på förväntningen att verka trygghetsskapande där det uppstår otydligheter om vem de ska verka trygghetsskapande för. Om kontrollfunktionen tar en alltför stor roll i fältarbetet äventyras relationen till ungdomarna, vilket omöjliggör deras arbete. Den sista utmaningen vi redogör för behandlar svårigheten som uppstår när de ungdomar som har behov av kontakt med fältarbetarna inte vill ha det. Lyckas fältarbetarna inte möta sin målgrupp kan de inte svara tillbaka på sitt uppdrag och därmed inte påvisa resultat. För organisationens överlevnad behöver verksamheten visa på förmågan att hantera dessa utmaningar.

Respondenternas upplevelser av att hantera olika förväntningar för att framstå som professionella behandlas i resultatets sista avsnitt. Tydlighet och transparens är nödvändigt för att undvika missförstånd om på vilka villkor kontakten med ungdomarna sker. Tydlighet och transparens gentemot andra professionella klargör vilka de finns till för och vilken professionell roll de fyller. Genom långsiktiga positiva relationer som etableras tidigt kan fältarbetare förebygga att utmaningen uppstår där ungdomarna inte vill ha kontakt med fältarbetarna. I de fall det inte är möjligt att etablera goda relationer tidigt betonar våra respondenter flexibla strategier, ett kontaktskapande med fingertoppskänsla. Studien visar också att respondenterna använder samverkan som lösning. En god samverkan med olika aktörer tydliggör fältarbetarnas roll som gräsrotsbyråkrater, ökar deras förmåga att nå fler ungdomar och kan även användas som ett sätt att uppvisa organisationsenliga resultat.

Studien visar på ett förtroende för fältarbetare som yrkesgrupp, de har möjligheten att arbeta behovsanpassat. Det kan verka paradoxalt att de krav som föder utmaningar i yrket också är vad som används för att hantera utmaningarna, inte minst när det kommer till samverkan. Det stora inslaget av samverkan tycks stärka yrkets legitimitet eftersom de kan tydliggöra sin roll, visa att de finns och utveckla verksamheten genom kunskapsutbyte. Samtidigt väcker

samverkan frågor om för vem fältgrupperna finns till och vilken kunskap de kan bidra med utan att bryta förtroenden. Orsaken till paradoxen är kanske just att yrket är otydligt definierat och vissa menar att ett ökat införande av evidensbaserad praktik och tydligare definitioner av yrket skulle lösa de tvivel som finns, men hade det hjälpt? Fältarbetet präglas av flexibilitet och att anpassa arbetet utefter behov skapar förutsättningar för att kunna organisera ett gott arbete. Att implementera tydligare ramar för arbetet skulle kunna resultera i ytterligare svårigheter att uppvisa resultat till följd av att deras flexibla arbetssätt är vad som idag gör arbetet unikt. Även om det skulle kunna argumenteras för att samverkan håller kvar yrket i en sårbar position så är det kanske på grund av deras flexibilitet nödvändigt att de befinner sig där. Snarare är det kanske trenden av att införa standardiserade processer i socialt arbete som behöver ifrågasättas. För de verksamheter som lyckats implementera detta förflyttas kanske fokus från det som är det mest fundamentala i det sociala arbetet - det mellanmänniska mötet.

Sammanfattningsvis uppmärksammar studien yrkesverksammas upplevelser av hur professionens otydliga utformning påverkar deras möjlighet att upprätthålla professionalitet. Även om arbetet är otydligt definierat utgörs yrket av anställda som med engagemang och flexibilitet agerar professionellt för att möta sin målgrupp i föränderliga och oförutsägbara situationer. För att fördjupa forskningen om fältarbetets professionalitet och legitimitet hade det för framtida studier varit intressant att undersöka hur kommuners varierande utbildningskrav påverkar professionens legitimitet i stort. Dessutom vore det av intresse att undersöka hur andra aktörer upplever fältarbetets professionalitet. Konsekvenserna av att yrkets professionalitet ifrågasätts kan komma att hota deras legitimitet och leda till att det uppsökande och förebyggande arbetet nedprioriteras ytterligare. Därför är det av vikt att från olika håll belysa fältverksamheten som en professionell yrkesgrupp, inte minst så att beslutsfattande politiker förstår värdet av deras arbete.

Referenslista

- Abbott, Andrew (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labour*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Akademikerförbundet SSR (2015). *Etik i socialt arbete: Etisk kod för socialarbetare*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR.
- Ander, Birgitta., Malin Andersson, Kajsa Jordevik & Annukka Leisti (2005). *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Första uppl., Stockholm: Gothia Förlag AB.
- Andersson, Björn (2013). Finding ways to the hard to reach: considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16(2), ss. 171-186. doi: [10.1080/13691457.2011.618118](https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118)
- Andersson, Björn (2014). How do detached youth workers spend their time? Considerations from a time study in Gothenburg, Sweden. *Youth and Policy*, 112, ss. 118-134.
- Andersson, Björn (2018). Fringe Work: Street-level Divergence in Swedish Youth Work. I: Pam Alldred, Fin Cullen, Kathy Edwards & Dana Fusco (red.) *The SAGE Handbook of Youth Work Practice*. SAGE Publications Ltd, ss. 284-297. doi: [10.4135/9781526416438.n22](https://doi.org/10.4135/9781526416438.n22)
- Banks, Sarah (2012). *Ethics and Values in Social Work*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Blomberg, Staffan & Anna Dunér (2015). Biståndshandläggarens yrkesroll och handlingsutrymme inom äldreomsorgen. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Första uppl., Stockholm: Natur & Kultur, ss. 194-213.
- Brante, Thomas., Eva Johnsson, Gunnar Olofsson & Lennart G Svensson (2015). *Professionerna i kunskapssamhället: En jämförande studie av svenska professioner*. Första uppl., Stockholm: Liber AB.
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl., Stockholm: Liber AB.
- Calissendorff, Jan., Staffan Höjer & Per Svensson (1986). *Grundbok i socialt fältarbete*. Första uppl., Malmö: Liber AB.

- Clarke, Warren (2015). Youth outreach work: Using solidarity to empower marginalized youth. *Youth Voice Journal*, 5.
- Correlation Network (2007). *Uppsökande arbete bland marginaliserade befolkningsgrupper i Europa: Riktlinjer för enhetliga tjänster inom uppsökande arbete* (Rapport 58). Amsterdam: Correlation Network. <http://www.ula.fi/assets/Public-files/Bcker/Uppsokande-Arbete.pdf>
- Dellgran, Peter (2015). Människobehandlande professioner. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Första uppl., Stockholm: Natur & Kultur, ss. 166-193.
- Dellgran, Peter & Staffan Höjer (2003). Forskning i praktiken: Om den seniora forskningens innehåll och socionomers forskningsorientering (Rapport 2003:16) *Socialt arbete: En nationell genomlysning av ämnet*. Stockholm: Högskoleverket.
- DiMaggio, Paul J. & Walter W. Powell (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2), ss. 147-160.
- Evetts, Julia (2009). New Professionalism and New Public Management: Changes, Continuities and Consequences. *Comparative Sociology*, 8(2), ss. 247-266. doi: [10.1163/156913309X421655](https://doi.org/10.1163/156913309X421655)
- Framtidens socialtjänst (2018). *Ju förr desto bättre: vägar till en förebyggande socialtjänst* (SOU 2018:32). Stockholm: Socialdepartementet.
- Framtidens socialtjänst (2020). *Hållbar socialtjänst: En ny socialtjänstlag Del 1* (SOU 2020:47). Stockholm: Socialdepartementet.
- Freidson, Eliot (2001). *Professionalism: The Third Logic*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Gibbs, Leonard & Eileen Gambrill (2002). Evidence-Based Practice: Counterarguments to Objections. *Research on Social Work Practice*, 12(3), ss. 452-476. doi: [10.1177/1049731502012003007](https://doi.org/10.1177/1049731502012003007)
- Gobo, Giampietro (2008). Re-Conceptualizing Generalization: Old Issues in a New Frame. I: Pertti Alasuutari, Leonard Bickman & Julia Brannen (red.) *The SAGE Handbook of Social Research Methods*. London: SAGE Publications Ltd, ss. 193-213. doi: [10.4135/9781446212165.n12](https://doi.org/10.4135/9781446212165.n12)

- Göteborgs stad (2021). *Fältgrupper*. <https://goteborg.se/wps/portal/start/social--och-familje/fragor/familj-barn-och-ungdom/faltgrupper?uri=gbglnk%3A2016327122839198> [2021-03-01]
- Hall, Ida Elisabet., Lars Plantin & Charlotta Holmström (2017). Social workers' opportunities to work with safer sex. *European Journal of Social Work*, 22(1), ss. 82-94. doi: [10.1080/13691457.2017.1357019](https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1357019)
- Hill, Michael J. (2005). *The Public Policy Process*. Harlow: Pearson.
- Hupe, Peter & Michael J. Hill (2007). Street-level bureaucracy and public accountability. *Public Administration*, 85(2), ss. 279-299. doi: [10.1111/j.1467-9299.2007.00650.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2007.00650.x)
- Jacobsen, Dag Ingvar (2012). *Förståelse beskrivning och förklaring: Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Johansson, Staffan (2015a). Policyimplementering: att förändra verksamheten i människobehandlande organisationer. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Första uppl., Stockholm: Natur & Kultur, ss. 252-271.
- Johansson, Staffan (2015b). Organisationsteoretiska perspektiv på människobehandlande organisationer. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Första uppl., Stockholm: Natur & Kultur, ss. 42-65.
- Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (2019). Etik i forskning och etiska dilemman: En introduktion. I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Andra uppl., Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss. 9-22.
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje uppl., Lund: Studentlitteratur AB.
- Lavi-Ajayi, Maya & Michal Krumer-Nevo (2013). In a different mindset: Critical youth work with marginalized youth. *Children and Youth Services Review*, 35(10), ss. 1698-1704. doi: [10.1016/j.childyouth.2013.07.010](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.07.010)

- LeCompte, Margaret D. & Judith Preissle Goetz (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of Educational Research*, 52(1), ss. 31-60.
doi: [10.3102/00346543052001031](https://doi.org/10.3102/00346543052001031)
- Lipsky, Michael (2010). *Street-Level Bureaucracy, 30th Anniversary Edition: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Metz, Judith (2017). The professionalism of professional youth work and the role of value. *Social Work & Society*, 15(2), ss. 1-16.
- Meyer, John W. & Brian Rowan (1977). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), ss. 340-363.
- Noordegraaf, Mirko (2007). From “Pure” to “Hybrid” Professionalism: Present-day professionalism in ambiguous public domains. *Administration and Society*, 39(6), ss. 761-785. doi: [10.1177/0095399707304434](https://doi.org/10.1177/0095399707304434)
- Oldeide, Olin., Ingrid Holsen & Elisabeth Fosse (2020). Youth perspective on outreach service: A safety net for at-risk youth in a T municipality. *Children and Youth Services Review*, (116). doi: [10.1016/j.childyouth.2020.105234](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105234)
- Parsons, Talcott (1964). *Essays in Sociological Theory*. New York: The Free Press.
- Pearce, Jenny (2006). Who needs to be involved in safeguarding sexually exploited young people? *Child Abuse Review*, 15(5), ss. 326-340. doi: [10.1002/car.954](https://doi.org/10.1002/car.954)
- Ponnert, Lina & Kerstin Svensson (2015). Standardisering som lösning. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Första uppl., Stockholm: Natur & Kultur, ss. 214-230.
- Ponnert, Lina & Kerstin Svensson (2016). Standardisation: The end of professional discretion? *European Journal of Social Work*, 19(3-4), ss. 586–599.
doi: [10.1080/13691457.2015.1074551](https://doi.org/10.1080/13691457.2015.1074551)
- Reamer, Frederic G. (2018). *Social Work Values and Ethics*. Femte uppl., New York: Columbia University Press.
- Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Riksförbundet för Fältarbetare (u.å.). *Socialt fältarbete: en definition*. Solna: Riksförbundet för Fältarbetare. <https://www.faltarbete.se/wp-content/uploads/2016/02/Faltarbete-en-definition-RiF.pdf>

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Skærbæk, Eva (2019). Ansvar, anonymitet och kunskapsanspråk. I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Andra uppl., Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss. 147-160.

Suchman, Mark (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), ss. 571-610. doi: [10.2307/258788](https://doi.org/10.2307/258788)

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Webb, Stephen A. (2001). Some Considerations on the Validity of Evidence-based Practice in Social Work. *British Journal of Social Work*, 31(1), ss. 57-79.

doi: [10.1093/bjsw/31.1.57](https://doi.org/10.1093/bjsw/31.1.57)

Bilaga 1 - Informationsbrev

Vi, Sigrid och Amanda, är två socionomstudenter vid Göteborgs Universitet som nu under sjätte terminen ska skriva en kandidatuppsats (C-uppsats). Vi skrev även B-uppsatsen tillsammans och redan då fångade det uppsökande arbetet vårt intresse.

Vår studie ska syfta till att undersöka hur fältarbetare reflekterar kring professionalitet och legitimitet i det förebyggande arbetet med ungdomar. För att kunna genomföra detta vill vi intervjua människor som arbetar med uppsökande arbete och med denna målgrupp.

Vi undrar därför om du skulle kunna tänka dig att delta i vår studie genom att genomgå en digital intervju som beräknas ta ca 1 timme. Cirka 6-8 intervjupersoner förväntas delta i studien. Med ditt samtycke skulle vi vilja spela in och ta anteckningar under intervjun. Intervjun kommer transkriberas och sedan användas i syfte att genomföra vår studie. Det är endast vi, Sigrid och Amanda, som kommer ta del av intervjumaterialet och anteckningarna. Citat från intervjuerna kan komma att publiceras i studien. När studien blivit godkänd kommer allt inspelat och transkriberat material raderas och om du önskar kan vi meddela när detta skett. Deltagande är helt frivilligt och tillfrågade kan tacka nej utan att motivera varför. Ett deltagande kan när som helst avbrytas, utan att detta behöver motiveras eller förklaras. Deltagare kan också välja att inte besvara enskilda frågor utan att motivera varför.

Den information som framkommer under intervjun kommer endast att användas i forskningssyfte och hanteras konfidentiellt - ingen obehörig kommer att ha tillgång till materialet. Vi eftersträvar konfidentialitet vilket betyder att vi eftersträvar så hög anonymitet som möjligt. Personuppgifter, plats och annan känslig information kommer anonymiseras. Vi kommer anstränga oss för att bevara din anonymitet.

När studien är färdig och godkänd får ni ta del av denna, om ni önskar!

Genom att höra av dig till oss samtycker du till att delta i den ovan nämnda studien.

Med vänliga hälsningar,

Amanda Lantz (guslantzam@student.gu.se) & Sigrid Algsten (gusalgesi@student.gu.se)

Göteborgs Universitet, Socionomprogrammet.

Handledare: Johan Lindwall (johan.lindwall@socwork.gu.se)

Bilaga 2 - Intervjuguide

Hur beskriver fältarbetare sina upplevelser av att framstå som professionella och legitima i sitt yrkesutövande?

- Vilken utbildningsbakgrund har du?
- Vad har du för arbetserfarenheter av fältarbete?

- Professionalitet
  - Vad ser du som din viktigaste uppgift i yrket?
  - Vad är ett gott arbete i relation till ungdomarna?
  - Vad är ett gott arbete i relation till din uppdragsgivare?

- Legitimitet
  - Vilken hjälp har ni av teori/evidensbaserade formulär i ert arbete?
  - Upplever du att din yrkesroll blir ifrågasatt? Om ja, när?
  - Upplever du att din yrkeskompetens efterfrågas? Om ja, när?

- Balans av krav och förväntningar
  - Vilka förväntningar upplever du att din uppdragsgivare har på dig? Vilka förväntningar har ungdomarna? Hur får du ihop det?